

Kozodoj z.s.
ekocentrum
Karlovy

Návrh efektivního fungování ekocentra

Entwurf für den effektiven Betrieb einer Umweltinstitution

ŠŠÍ OVÁNÍ EKOCENTER V REGIONU EUREGIO EGRENSIS
ŠDIE VERNETZUNG DER UMWELTINSTITUTIONEN IN DER
REGION EUREGIO EGRENSIS

Projekt 227

Vytvo eno v rámci projektu dotovaného z Programu p eshrani ní spolupráce eská
republika ó Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014-2020

Erstellt in Rahmen des Programmes zur grenzübergreifenden Zusammenarbeit
Freistaat Bayern - Tschechische Republik Ziel ETZ 2014 - 2020

**Europäische Union
Evropská unie**

Europäischer Fonds für
regionale Entwicklung
Evropský fond pro
regionální rozvoj

Ziel ETZ | Cíl EÚS
Freistaat Bayern –
Tschechische Republik
Česká republika –
Svobodný stát Bavorsko
2014 – 2020 (INTERREG V)

Obsah/Inhalt

Úvod/Einführung	3
Návrhy a doporu ení pro efektivn jí fungování ekocenter/Vorschläge und Empfehlungen für eine effizientere Arbeiten an den Umweltinstitutionen.....	5
Personál/Personal	5
Vzd lávání/Weiterbildung.....	7
Vzd lávání zam stnanc /Weiterbildung der Angestellten.....	7
Vzd lávání ve ejnosti a flák /Bildung der Öffentlichkeit und der Schüler	8
Produkt/Programmangebot.....	9
Doprava/Beförderung	10
Kapacita/Kapazität	12
Cena/Preis	12
Shrnutí:	13
Propagace/Werbung	14
Návrhy inovativních e-ení pro zvý-ení environmentální osv ty/Vorschläge innovativer Lösungen für die Intensivierung der Umweltbildung.....	17
Mofnosti a formy p eshrani ní spolupráce v environmentální oblasti (jak s vyuffitím dota ních titul , tak i bez jejich podpory)/Möglichkeiten und Formen grenzüberschreitender Zusammenarbeit in dem Gebiet des Umweltschutzes (sowohl mit als auch ohne Unterstützung von Fördertiteln).....	21
P ehled jednotlivých dota ních mofností i krok /Überblick der einzelnen Fördertiteln und jeweiligen Schritten:	21
Ekocentra, která by se zapojila i bez dota ních prost edk /Umweltinstitutionen, die an einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit auch ohne Fördergeldern interessiert wären:	28
Záv r/Schlussfolgerung.....	30
Slovník/Wörterbuch.....	31

Úvod/Einführung

Tento dokument vznikl v rámci projektu šší ování ekocenter v regionu Euregio Egrensisõ, dále jen Sí ování ekocenter. Jedná se o koncepci, na které se podíleli v-ichni projektoví a asociovaní partne i projektu p i pravidelném setkávání na odborných workshopech.

Koncepce je ur ena v-em projektovým a asociovaným partner m projektu, zároveň ale také v-em podobným organizacím, které z ní mohou erpat doporu ení pro efektivn j-í fungování ekocentra a pro dal-í rozvoj p eshraní ní spolupráce.

Celá koncepce bude dvoujazy ná, aby bylo možné ji vyuflít v obou jmenovaných zemích. Projekt Sí ování ekocenter je p eshraní ní, mezi eskou republikou a Svobodným státem Bavorsko, který je jednou ze spolkových zemí Spolkové republiky N mecko. Do projektu byla zapojena jak eská, tak n mecká ekocentra a organizace, které se podílely na vzniku této koncepce.

Tato koncepce bude existovat pouze v elektronické verzi a bude zve ejn na na webových stránkách projektových partner i po skon ení projektu.

Sou ástí koncepce bude také esko-n mecko-latinský slovník, který vznikl na základ odborných workshop . Je to soubor ekocentry nej ast ji poufliváných slov v oblasti environmentální osv ty a p írody.

Dieses Dokument entstand im Rahmen des Projekts šDie Vernetzung der Umweltinstitutionen in der Region Euregio Egrensisõ, weiter nur Vernetzung der Umweltinstitutionen. Das vorliegende Konzept ist in Rahmen des o.g. Projektes entstanden, in dessen Verlauf sich alle Projektpartner und assoziierten Projektpartner zu regelmäßigen Expertenworkshops getroffen haben.

Die Konzeption ist für alle Projekt- und assoziierte Projektpartner und alle ähnlichen Organisationen bestimmt, die daraus Empfehlungen für ein effektiveren Betrieb von Umweltinstitutionen und für die weitere Entwicklung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit gewinnen können.

Sie ist zweisprachig, um sie in beiden genannten Ländern nutzen zu können. Das Projekt Die Vernetzung der Umweltinstitutionen ist ein grenzüberschreitendes Projekt zwischen der Tschechischen Republik und der Bundesrepublik Deutschland - Freistaat Bayern, welches eins der Bundesländer ist. Am Projekt und der Entstehung des Konzepts haben tschechische und deutsche Umweltinstitutionen und Organisationen mitgewirkt.

Das Konzept soll sowohl bestehenden als auch sich neu entwickelnden Umweltinstitutionen Vorschläge und Empfehlungen für einen effektiveren Betrieb an die Hand geben.

Es wird nur in elektronischer Form vorliegen und wird auf den Webseiten der Projektpartner veröffentlicht und auch nach Projektende zur Verfügung stehen.

Teil der Konzeption ist auch ein tschechisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch, das während der Expertenworkshops entstand. Es handelt sich dabei um Begriffe, die am häufigsten bei der Umsetzung von Umweltbildungsveranstaltungen verwendet werden.

Návrhy a doporučení pro efektivnější fungování ekocenter/Vorschläge und Empfehlungen für eine effizientere Arbeiten an den Umweltinstitutionen

Tato kapitola se vnuje návrh m a doporu ením pro efektivn j-í fungování ekocenter. Jedná se o výsledek odborných workshop v rámci projektu.

Dieses Kapitel widmet sich den Vorschlägen und Empfehlungen für eine effektivere Arbeiten einer Umweltinstitution. Es zeigt die Ergebnisse der Expertenworkshops im Rahmen des Projekts auf.

Personál/Personal

Oblast personálu je pro každé ekocentrum velkou výzvou. Koho zam stnat? Jak ho zaplatit? Kde takového lov ka najít? Co bude jeho náplní práce? Tento vý et otázek je jen krátký seznam, který musí každé ekocentrum e-it.

Z odborných workshop je patrné, že každé ekocentrum má jiný systém financování. N která ekocentra jsou podporovaná státem, jiné krajem. N která ekocentra si musí zajistit vlastní financování. Otázka financování personálu ekocenter je proto velice t fce uchopitelná. Tato koncepce nebude odkrývat jednotlivé mechanismy financování v-ech zapojených organizací. Pokusí se v-ak o náhled do situace a zároveň odhalí možnosti e-ení, která lze využít p i r zných formách.

U institucí podporovaných státem nebo krajem problém s financováním personálu není. Mají ur ený počet zam stnanc , jejichž mzdy dotuje z izovatel. Na druhou stranu tento systém má i velkou nevýhodu, a tou jsou omezené rozhodovací pravomoci a možnost pružn reagovat na poptávku ze strany -kol nebo ve ejnosti. Tato ekocentra mají p esn danou svoji kapacitu, kterou v podstat nemohou pružn p izp sobit aktuální poptávce. Musí proto mnoho zájemc o programy odmítat.

Jiné je to u Ekocenter, které jsou financované výhradn z dota ních titul . Zde je financování personálu obtížné. Pracovní doba pevn zam stnaného personálu musí být každoro n upravována dle aktuální dota ní situace.

Nelze v-ak jmenovat pouze negativa, ale je zapot ebí p edstavit i p íklady dobré praxe. Vedle kmenových zam stnanc zam stnávají ekocentra také flivnostníky a odborníky r zných kvalifikací, aby mohla zajistit -iroké spektrum nabídky. Díky t mto pracovník m mohou ekocentra nezávisle a flexibiln reagovat na danou poptávku. N která ekocentra zam stnávají také studenty a praktikanty.

P i výb ru flivnostník je d leflité brát z etel na jejich as, ve který mohou být pro ekocentrum k dispozici, protože environmentální vzd lávací programy nap . pro -koly jsou realizovány p edev-ím dopoledne.

N která ekocentra nabízejí své programy v období letních prázdnin pro ve ejnost, a p edev-ím pro rodiny. Zde mohou mladí a angařovaní lidé s pat i ným vzd láním v rámci letní brigády podpo it práci ekocenter.

Při výběru externist je pro ekocentra důležité, aby svou práci vykonávali s nadšením a radostí a aby sami žili udržitelným a ekologickým životním stylem.

Při realizaci českých programů je pak největším problémem špatná jazyková vybavenost personálu nebo lektorů.

Der Bereich des Personals ist für jede Umweltinstitution eine große Herausforderung. Wen einstellen? Wie bezahlen? Welcher Arbeitsinhalt? Diese Fragen sind nur ein kleiner Teil der Herausforderungen, denen sich jede Umweltinstitution stellen muss.

Basierend auf den Expertenworkshops zeigt sich, dass jede Umweltinstitution ein anderes Finanzierungsmodell hat. Einige Umweltinstitutionen werden vom Staat, andere vom Kreis unterstützt. Andere Umweltinstitutionen wiederum müssen ihre Finanzierung selbst lösen. Die Frage der Finanzierung des Personals ist deswegen nur sehr schwer zu beantworten. Diese Konzeption wird nicht die einzelnen Finanzmechanismen aller beteiligten Organisationen aufzeigen können. Sie versucht aber einen Einblick in die Situation und gleichzeitig mögliche Lösungen aufzuzeigen.

Bei Umweltinstitutionen, welche vom Staat oder Kreis unterstützt werden, gibt es in der Regel kaum Probleme bei der Finanzierung des Personals. Die Zahl der Angestellten ist festgelegt und deren Lohn sichert der Errichter. Auf der anderen Seite hat dieses System aber auch einen großen Nachteil. Dieser äußert sich in begrenzten Entscheidungsbefugnissen und fehlenden Möglichkeiten, flexibel auf die Nachfrage der Schulen oder der Öffentlichkeit zu reagieren. Die Kapazitäten dieser Umweltinstitutionen sind klar festgelegt, dies hat zur Folge, dass viele Anfragen von Kunden ablehnen werden müssen.

Anders verhält es sich bei Umweltinstitutionen, die sich ausschließlich über projektbezogene Förderungen finanzieren. Hierbei ist die Finanzierung des Personals schwierig. Die Arbeitszeit des fest angestellten Personals muss jährlich der jeweiligen aktuellen Fördersituation anpassen werden.

Man kann aber nicht nur die Schattenseiten nennen, es ist notwendig auch die guten Beispiele, zu nennen. Neben dem festangestellten Personal beschäftigen einige Umweltinstitutionen auch freiberufliche Honorarkräfte unterschiedlicher fachlicher Qualifikation, um ein breiteres Spektrum der Programme zu gewährleisten. Durch die freiberuflichen Honorarkräfte können die Umweltinstitutionen eigenständig und flexibel auf die jeweilige Nachfrage reagieren. Manche Umweltinstitutionen beschäftigen auch Studenten und Praktikanten.

Bei der Auswahl der Freiberufler ist zu beachten, zu welchen Zeiten sie für die Umweltinstitutionen zur Verfügung stehen, da Umweltbildungsmaßnahmen z. B. mit Schulen vorwiegend vormittags stattfinden.

Einige Umweltinstitutionen bieten ihre Programme auch in den Sommerferien für die Öffentlichkeit und hauptsächlich für Familien an. Hier können junge und engagierte Menschen mit entsprechender Vorbildung im Rahmen eines Sommerjobs die Arbeit der Umweltinstitutionen unterstützen.

Bei der Auswahl des externen Personals ist es für die Umweltinstitutionen wichtig, dass dieses ihre Arbeit mit Begeisterung und Spaß durchführt und selbst einen nachhaltigen und umweltbewussten Lebensstil praktiziert.

Bei der Durchführung von deutsch-tschechischen Programmen bereitet oft die mangelnde Sprachkenntnis Schwierigkeiten.

Vzdělávání/Weiterbildung

Vzdělávání zaměstnanců /Weiterbildung der Angestellten

Aby byla kvalita jednotlivých programů stále vysoká, musí se vzdělávat i zaměstnanci. Velkou výhodou je zapojení jednotlivých ekocenter do projektu, neboť během jeho realizace dochází k cenné výměně znalostí a zkušeností.

Některá ekocentra vzdělávají své zaměstnance a externisty sama. Jiná se účastní externích vzdělávacích kurzů na přírodovědná a ekologická témata.

Velkou obtíží však tvoří financování dalšího vzdělávání pracovníků. Na tuto oblast nejsou vyčleněny žádné dotační možnosti. Proto musejí ekocentra i samotní zaměstnanci své vzdělávání hradit sami. I v případě, že si jejich zaměstnanec musí zaplatit sám, je tato možnost hojně využívána, neboť je to chápáno jako vlastní profesní i osobní růst a rozvoj. Toto další vzdělávání může v ideálním případě vést také k navýšení platové třídy a lepší mzdě zaměstnance. Délka vzdělávacích aktivit je různá, od jednodenních i vícedenních kurzů až po jednorázové vzdělávací aktivity.

Neustálé vzdělávání zaměstnanců a externistů je důležitě pro nabídku kvalitních environmentálních programů a pozici ekocentra na trhu. Ale není to jen o vzdělání a kvalifikaci. Velmi důležitě je, aby vše, co lektor předává dál, také sám přijal a byl pro vše zapálený (viz závěrečná kapitola Personál).

Damit die Qualität der einzelnen Programme stets hoch bleibt, müssen sich auch die Angestellten weiterbilden. Einen großen Vorteil bietet den einzelnen Umweltinstitutionen das Projekt selbst, denn während der Realisierung kommt es zum wertvollen Austausch der Kenntnisse und Erfahrungen.

Bei den einzelnen Umweltinstitutionen wird die Weiterbildung unterschiedlich umgesetzt. Einige Umweltinstitutionen bilden ihre Angestellten und Honorarkräfte selbst aus. Andere nehmen an externen Fortbildungen zu naturwissenschaftlichen und ökologischen Themen teil.

Große Schwierigkeiten bereitet oftmals die Finanzierung externer Weiterbildungen. Dafür gibt es nur selten Förderungen. Deshalb müssen die Umweltinstitutionen oder die Angestellten selbst die Kosten für die Weiterbildung tragen. Dennoch nutzen die Angestellten die Weiterbildungsmöglichkeiten zur Erweiterung ihrer eigenen Qualifikationen und Fachkenntnisse gerne. Solche Weiterqualifikationen können im Idealfall auch zur Höhergruppierung und damit zu einem besseren Verdienst der Angestellten führen. Die Länge variiert von ein- oder mehrtägigen bis hin zu sich über ein Jahr erstreckenden Weiterbildungsmaßnahmen.

Eine stetige Weiterqualifikation der Angestellten und Freiberufler ist für eine qualitativ hochwertige Umweltbildung und das Ansehen der Umweltinstitutionen wichtig. Sehr wichtig ist es, dass alles, was der Lektor weiter gibt, auch so lebt und für die Sache begeistert ist (siehe den Schluss des Kapitels Personal).

Vzdělávání ve veřejnosti a škole /Bildung der Öffentlichkeit und der Schüler

Vzdělávání dle této oblasti je jedena ze střejných oblastí každého ekocentra. Pokud se budeme zajímat o způsob realizace tohoto programu, zjistíme, že zde existují rozdíly v metodách, technice a formách vzdělávání. Rozdílné je i navazování spolupráce se školami a školskými institucemi a kdo oslovuje školy samostatně, a komu v tom pomáhá stát či kraj. Tato skutečnost je dána formou ekocentra a faktem, kdo je jeho organizátorem.

K samotnému vzdělávání. Soubor nabídek jednotlivých ekocenter je velice pestrý a každé ekocentrum klade důraz na něco jiného. Skvěle tak vytvářejí rozmanitou nabídku možností. Stejně jako v obsahu jednotlivých vzdělávacích programů se ekocentra liší svým fungováním. Některá ekocentra dojíždějí přímo na školy a do školských zařízení, jiná opírají o lokální síly.

Důležitá je ale také zaměření na veřejnost, a především rodiny s dětmi. Protože společné zážitky v přírodě formují udržitelné chování v rodině. Mnoho ekocenter nabízí právě takové vzdělávací programy pro rodiny.

Prostřednictvím ucelených přírodních zážitků v něm smysly místo čistě kognitivního přenosu znalostí je zprostředkováván důležitý obsah na prvním vzduchu. Samotný pobyt v přírodě a zážitky s ním spojené často pomáhají přiblížit zájemci environmentálních institucí návštěvníkům.

Ekocentra se dostávají ale také do obtíží, a to právě v přeshraničním případě. Ráda by cítila nabídku i na zahraniční školy, pro které je to o to větší zážitek, že se vydají právě do zahraničí. Jenže tady narážejí na dva problémy. Tím hlavním je jazyková bariéra. Každé z ekocenter nemá dostatečně jazykově vybaveného lektora, který by zvládl výuku v mateřském i cizím jazyce. V těchto situacích si pomáhají angličtinou a šňůrkovou metodou (myšlenkové posunky, názorné ukázky apod.). A druhou nástrahou je fakt, že každá země má odlišný vzdělávací systém a je proto zapotřebí, se této skutečnosti přizpůsobit.

Aby děti nebyli zahlceni nadměrným množstvím informací a tím nedošlo k jejich přetížení, což bohužel pedagogové v praxi mnohdy dělají, je důležité se s učitелеm domluvit, aby byl program přizpůsoben ucelenému obsahu a jednotlivým cílovým skupinám.

Die Bildung von Kindern und Schülern ist Schwerpunkt und Hauptanliegen jeder Umweltinstitution. Wenn wir uns mit der Umsetzung der Programme beschäftigen, stellen wir fest, dass es Unterschiede in den Vermittlungsmethoden und Formen gibt. Unterschiedlich ist auch die Kontaktaufnahme und weitere Kooperation mit den Schulen und sonstigen Schulinstitutionen. Manche Umweltinstitutionen sprechen die Schulen selbst an, bei anderen hilft der Staat oder Kreis. Diese Tatsache hängt hauptsächlich von dem Träger ab.

Nun zu der Bildung. Die Angebote der jeweiligen Umweltinstitutionen sind sehr abwechslungsreich und jede Umweltinstitution hat ihre eigenen Schwerpunkte. Dies betrifft sowohl die Inhalte als auch die Zielgruppen. Sie erstellen so ein vielfältiges Angebot der Möglichkeiten. Ebenso wie die Bildungsprogramme unterscheiden sich die Umweltinstitutionen auch darin, dass manche direkt in die Schulen gehen und andere von den Schulen besucht werden.

Neben den Schulen sind auch die Angebote für Familien mit Kindern wichtig, denn das gemeinsame Naturerfahren prägt das nachhaltige Handeln in der Familie. Viele Umweltinstitutionen bieten solche Bildungsprogramme für Familien an.

Durch ganzheitliche Naturerlebnisse mit allen Sinnen anstelle von rein kognitiver Wissensvermittlung werden wichtige Inhalte an der frischen Luft vermittelt. Oft verhilft allein der Aufenthalt in der Natur mit den damit verbundenen Erlebnissen, die Intensionen der Umweltinstitutionen den Besuchern nahe zu bringen.

Probleme bei der Umsetzung treten jedoch im grenzüberschreitenden Bereich auf. Gerne würden sie das Angebot auch Teilnehmern des jeweils anderen Landes zur Verfügung stellen, zumal es besonders für Schüler ein zusätzliches Erlebnis ist, ins Ausland zu reisen. Das Hauptproblem hierbei ist die bereits angesprochene Sprachbarriere. In solchen Situationen behelfen sie sich die Umweltpädagogen mit der englischen Sprache und Gebärdensprache.

Um die Schüler nicht mit zu viel Informationen zu überfluten und damit zu überfordern, was einige Pädagogen leider in der Praxis tun, ist es wichtig, in Absprache mit dem Lehrer die Programme an den Lehrplan und die jeweilige Zielgruppe anzupassen.

Produkt/Programmangebot

Ekocentra zapojená do tohoto projektu mají výhodu, že se svou nabídkou navzájem doplňují. Nedochozí tak ke konkurenci. Vzhledem k tomu, že poptávka po environmentálních programech v posledních letech vzrostla a ekocentra znají programy ostatních, mohou tyto dále doporučovat.

Většina ekocenter má nabídku jak pro školy, tak pro veřejnost. Jako možná inspirace mohou posloužit k této koncepci připravené pracovní listy, které vznikly v rámci projektu. Jsou sice zaměřené na jedno konkrétní ekocentrum, ale mohou být vzorem pro tvorbu vlastních pracovních listů. Je důležité, že tyto pracovní listy jsou dvoujazyčné. Dále doporučujeme při korektuře příkladů využívat přeshraničního partnera, aby byla zajištěna srozumitelnost v jednotlivých zemích. Tak vznikly v rámci projektu například také dvoujazyčné pohádky, které slouží jako podklad pro vytvoření naučivé stezky u jednoho ze zapojených ekocenter. Díky dvoujazyčným brožurám je vždy jednodušší oslovit i zájemce z druhé země.

Důležité pro navázání kontaktu a spolupráce jednotlivých ekocenter se školami je najít vhodného nadšeného učitele. Toto je pomalý a často obtížný proces. Nebo dlouhodobá a udržitelná spolupráce mezi ekocentry a školami dává smysl pouze s angažovanými učiteli, protože pouze oni motivují žáky a mohou je pro naši práci nadchnout.

Jiří zmíní také vzdělávací programy pro školy jsou jedním ze stěžejních pilířů fungování ekocenter. Jak již bylo zmíněno, je důležité, aby byly nabídky pro školy soběstačné vzdělávacím programem a školy tak mají možnost, část výuky doplnit touto externí nabídkou. Výuka mimo třídu nabízí školám zážitkové a praktické učení.

Die in diesem Projekt beteiligten Umweltinstitutionen haben den Vorteil, dass sich ihre Angebote ergänzen. So kommt es zu keiner Konkurrenz. Da die Nachfrage der Umweltbildung in den letzten Jahren gestiegen ist und die Umweltinstitutionen die Programme der anderen kennen, können sie diese weiterempfehlen.

Die meisten Umweltinstitutionen bieten Angebote sowohl für Schulen als auch für die Öffentlichkeit an. Eine mögliche Inspiration bieten die diesem Konzept beigelegten zweisprachigen Handouts, die im Rahmen dieses Projekts entstanden sind. Diese sind zwar für die örtlichen Gegebenheiten einer speziellen Umweltinstitution zugeschnitten, können aber als Vorlage für die Gestaltung eigener Handouts dienen. Es ist wichtig, dass die Ausarbeitung der Handouts zweisprachig ist. Bei der Übersetzung sollte auf die Hilfe der Partner auf der anderen Seite der Grenze zurückgegriffen werden, damit die Ausdrucksweise im jeweiligen Land verständlich ist.

So sind im Rahmen des Projektes zum Beispiel auch zweisprachige Märchen entstanden, die als Grundlage für einen Bildungspfad eines der beteiligten Umweltinstitutionen dienen.

Durch zweisprachige Informationsbroschüren ist es leichter, auch Interessenten des jeweils anderen Landes anzusprechen.

Wichtig für die Kontaktaufnahme und die Zusammenarbeit der Umweltinstitutionen mit den Schulen ist es, engagierte und begeisterte Lehrer zu finden. Dies ist ein langsamer und oft schwieriger Prozess. Denn eine langfristige und nachhaltige Zusammenarbeit zwischen Umweltinstitutionen und Schulen ist nur mit engagierten Lehrern sinnvoll, da nur diese die Schüler motivieren und für unsere Arbeit begeistern können.

Die bereits erwähnten Bildungsangebote für Schulen ist einer der tragenden Pfeiler funktionierender Umweltinstitutionen. Wie bereits erwähnt, ist es wichtig, dass die Angebote auf die jeweiligen Lehrpläne der Schulen angepasst sind und die Schulen so die Möglichkeit haben, einen Teil des Unterrichts durch diese externen Angebote zu ergänzen. Unterricht außerhalb des Klassenzimmers bietet den Schülern erlebnisorientiertes und praktisches Lernen.

Doprava/Beförderung

V souvislosti s vyuffiváním nabídky je zapotřebí brát v úvahu také otázku dopravy škol, nebo doprava představuje pro školy v tuzemsku velkou finanční zátěž. Zatímco na české straně získává například Kozodoj od Karlovarského kraje dotaci pro dopravu škol, jsou nepodporovaná ekocentra, jako například Statek Bernard, značně znevýhodněná. Doprava tvoří při realizaci celého programu jeden z největších finančních nákladů a je často pro školy nedosažitelná. V návaznosti na to nejsou programy tolik objednávány, pokud tedy školy sama

nebo rodi e nejsou ochotni, tyto náklady hradit. Velkou výhodou a finan ní úlevou by bylo, kdyby –koly vyufflívaly ve ejnou dopravu. Tyto tendence v–ak nemají v–echny –koly, respektive v–ichni u itelé. I p esto, fle by cesta nebyla dlouhá, je pro –koly, a p edev–ím pro u itele, velmi komplikovaná, takže tyto nabídky kategoricky odmítají. Jiné –koly zám rn vyufflívají ve ejnou dopravu, aby u–et ily výdaje.

Také n mecká ekocentra e–í áste n problémy s dopravou. Zatímco fláci z Wunsiedelu mohou do Lernort Natur und Kultur dojít p –ky, tak nap . u Ökologische Bildungstätte Hohenberg to není mořné. Vzhledem k nepravidelnému spojení místní hromadnou dopravou je vyufflití objednaného autobusu ásto jediným zp sobem dopravy student . V závislosti na projektu v–ak existuje i mořnost dotování náklad na dopravu. Odpadne-li tato dotace, pak ó stejn jako v echách ó záleří na ochot –kol a rodi , p evzít tyto náklady.

Jak v echách, tak i v N mecku, je finan n výhodn j–í, kdyřl mohou dv t řídy vyufflit jeden autobus. Kv li velkému po tu flák (50 ó 60) trpí ale kvalita vzd lávacích program . Tuto skute nost nelze kompenzovat ani zapojením vícero lektor .

Im Zusammenhang mit der Nutzung der Angebote ist zwingend auch die Frage der Beförderung der Schüler zu berücksichtigen, denn diese stellt oft eine nicht unerhebliche finanzielle Belastung für die Schulen dar. Während auf tschechischer Seite z. B. die Ökofarm Kozodoj vom Kreis Karlsbad Förderungsgelder für die Beförderung der Schüler erhält, werden nicht geförderte Umweltinstitutionen, wie z. B. das Gut Bernard, beträchtlich benachteiligt. Der Transport ist eine der größten Kostenfaktoren bei der Umsetzung des gesamten Programms und für die Schulen oft nicht zu bewerkstelligen. Dementsprechend werden Programme oft nicht gebucht, es sei denn, die Schule selbst oder die Eltern sind bereit, die Kosten dafür zu tragen. Ein großer Vorteil und eine finanzielle Erleichterung wäre es, wenn die Schulen den öffentlichen Verkehr nutzen würden. Dem sind aber nicht alle Schulen bzw. Lehrkräfte zugeneigt. Auch die Tatsache, dass der Weg nicht lang wäre, ist für Schulen und hauptsächlich für die Lehrer, oft zu umständlich, so dass sie die Angebote kategorisch ablehnen. Andere Schulen wiederum nutzen bewusst die öffentlichen Verkehrsmittel, um Kosten zu sparen.

Auch bei deutschen Umweltinstitutionen treten zum Teil Probleme zwecks Beförderung auf. Während Schüler aus Wunsiedel den Lernort Natur und Kultur zu Fuß erreichen können, ist dies z. B. bei der Ökologischen Bildungsstätte Hohenberg nicht möglich. Da die Anbindung an den öffentlichen Personennahverkehr lückenhaft ist, ist die Nutzung eines bestellten Busses oft die einzige Möglichkeit für die Beförderung der Schüler. Je nach Projekt besteht jedoch auch die Möglichkeit, Transportkosten fördern zu lassen. Fällt diese Förderung weg, liegt es - wie auch in Tschechien - an der Bereitschaft der Schulen und Eltern, diese Kosten zu übernehmen.

Sowohl in Tschechien als auch in Deutschland ist es kostengünstiger, wenn zwei Schulklassen gemeinsam einen Bus nutzen können. Durch die hohe Anzahl an Schülern (50 ó 60) leidet jedoch die Qualität der Bildungsprogramme. Dies kann auch nicht durch den gleichzeitigen Einsatz mehrerer Honorarkräfte kompensiert werden.

Kapacita/Kapazität

Jak již bylo zmíněno, dochází někdy k navyšování poptávky u jednotlivých programů. Každé ekocentrum s touto situací zachází jinak. Ekocentra se vždy snaží vyjít širákazníkovi, zde tedy především kolektivně, včetně. Kapacitu však nelze vždy navýšit. Není vhodné na úkor kvality zvyšovat kvantitu. Nakonec leží rozhodnutí na škole.

Wie schon erwähnt wurde, kommt es manchmal zu einer höheren Nachfrage der einzelnen Programme. Jede Umweltinstitution geht mit dieser Situation anders um. Die Umweltinstitutionen bemühen sich, jedem Kunden, hier hauptsächlich den Schulen, entgegenzukommen. Die Kapazität kann aber nicht immer erhöht werden. Es ist nicht angemessen, auf Kosten der Qualität die Quantität zu erhöhen. Letztendlich obliegt die Entscheidung der Schule.

Cena/Preis

Účastnické poplatky ekocenter se velice liší. Některá ekocentra dostávají státní i jinou finanční podporu, jiná se musejí financovat sami. Z toho vyplývá, že některá ekocentra nemusejí požadovat žádné vstupné (nebo jen symbolické), ale jiná ano. Tato nerovnováha je pro zákazníky často nepochopitelná. Ideální by bylo, kdyby byla všechna ekocentra podporovaná stejně, aby nedocházelo k rozdílným cenám na trhu. Bohužel je v současnosti úkolem každého ekocentra vytvořit nabídku tak zajímavou, aby někdo i ve snaze za ni byli ochotni zaplatit. U všech spolupracujících ekocenter se to daří, je to však často složitě. Všichni by uvítali finanční podporu od státu nebo kraje, aby mohli požadovat nižší i žádné vstupné. Velice patrné je to na německé straně, kde dochází k masivní finanční i personální podpoře přírodních parků, které z tohoto důvodu nemusí za akce účtovat poplatek, zatímco klasická ekocentra řeší toto finančním problémem, i přesto, že oba druhy institucí o přírodní parky i ekocentra spadají pod bavorské ministerstvo životního prostředí. Tuto kontraproduktivní situaci navíc podtrhují bezplatné nabídky zábavných lesních center (Walderlebniszentren), která jsou stoprocentně podporována ministerstvem pro výživu, zemědělství a lesnictví.

Ceny za jednotlivé programy se liší dle nároků a potřebného vybavení. Přesto se všechna ekocentra snaží o to, aby ceny jednotlivých programů zůstaly stále atraktivní a zajistila si tak dostatečný zájem i samotné fungování zařízení.

Die Teilnehmergebühren an den Umweltinstitutionen unterscheiden sich sehr. Einige Umweltinstitutionen bekommen staatliche oder sonstige Fördermittel, andere müssen sich selbst finanzieren. Daraus resultiert, dass einige Umweltinstitutionen keinen Eintritt verlangen müssen (oder nur symbolisch), andere jedoch schon. Dieses Ungleichgewicht ist von den Teilnehmern oft nicht zu verstehen. Ideal wäre es, wenn alle Umweltinstitutionen gleich unterstützt werden würden und somit kein unterschiedliches Preissegment auf dem Markt entsteht. Leider ist es derzeit Aufgabe jeder Umweltinstitution, ihr Angebot so interessant zu gestalten, dass die Schulen und auch die Öffentlichkeit bereit sind, dafür zu bezahlen. Bei

allen kooperierenden Umweltinstitutionen gelingt dies, ist jedoch oft schwierig. Alle würden eine finanzielle Unterstützung vom Staat oder Kreis begrüßen, sodass ein geringerer oder kein Eintritt mehr verlangt werden müsste. Sehr deutlich wird dies gerade auf der deutschen Seite im Zuge einer massiven finanziellen und personellen Förderung der Naturparke, welche aus diesem Grunde kein Entgelt für Aktionen erheben müssen, wohingegen die klassischen Umweltstationen vor kaum lösbaren finanziellen Problemen stehen, obwohl für beide Institutionen ó Naturparke wie Umweltstationen ó das bayerische Umweltministerium zuständig ist. Darüber hinaus wird diese kontraproduktive Situation untergestrichen, durch die kostenlosen Angebote an Walderlebniszentren, die zu hundert Prozent vom Ministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten getragen werden.

Die Preise der einzelnen Programme unterscheiden sich je nach Anspruch und benötigter Ausstattung. Trotzdem versuchen alle Umweltinstitutionen, dass die Preise der jeweiligen Programme stets attraktiv bleiben, um so genügend Interesse und auch den Betrieb der Einrichtung zu sichern.

Shrnutí:

Úsp –ná nabídka nabízená ekocentry by m la být:

- vhodná, dopl ovat nabídku na trhu v regionu,
- atraktivní a inovativní,
- v p íhrani ních regionech by m la být esko-n mecká (alespo áste n),
- motivovat pedagoga k jejímu vyuffití ve výuce,
- vhodná i pro v t-í skupiny bez ztráty kvality,
- v maximáln mofné mí e aktivn zapojit v-echny ú astníky,
- mít p im enou cenu.

Ekocentra by také m la, pokud to místní pom ry dovolí, motivovat –koly k vyuffivání hromadné dopravy, aby do-lo k zohledn ní ekologického aspektu p i doprav . Taková doprava m fle být dokonce levn j-í.

Zusammenfassung:

Ein erfolgreiches Angebot der Umweltinstitutionen sollte:

- geeignet sein, das Angebot auf dem Markt und in der Region zu ergänzen,
- aktiv und innovativ sein,
- in den Grenzgebieten deutsch-tschechisch (zumindest teilweise) sein,
- die Pädagogen zur Nutzung im Unterricht motivieren,
- auch für größere Gruppen auch ohne Qualitätsverlust geeignet sein,
- im maximal möglichen Ausmaß alle Teilnehmer aktiv einschließen
- einen angemessenen Preis haben.

Die Umweltinstitutionen sollten, wenn dies die örtlichen Gegebenheiten zulassen, die Schulen zur Nutzung des öffentlichen Verkehrs motivieren, um den Umweltaspekt bei der Beförderung zu berücksichtigen Dies kann gegebenenfalls sogar kostengünstiger sein.

Propagace/Werbung

Ekocentra využívají různých forem propagace dle typu cílové skupiny. Jedná se například o reklamu skrze sociální síť (např. Facebook), webové stránky, letáky, brožury s programem, ostatní publikace nebo místní noviny (to především v Německu).

Na která ekocentra mimo výše zmíněné formy propagace mají již zabranou formu pozvánek a oslovení e-maily a podobně. K tomu využívají již vytvořenou databázi kontaktů, kterou pravidelně doplňují. Především u kole se osvědčil osobní telefonický kontakt s koordinátory EVVO.

Další možností je reklama prostřednictvím státních a regionálních institucí. Ty rády přijímají environmentální vzdělávací nabídky do svých publikací, jako například do kalendářů a akcí.

Dalším příkladem je reklama, která se cíleně zaměřuje zejména na webových platformách, které mimo volnočasových aktivit v prostředí zejména nabízí také nabídky ekocenter. V České republice to jsou například portály: Škody z nudy nebo šifivý kraj. Na německé straně takové portály bohužel téměř neexistují.

Spolupráce s médiem jako rádio a televize je dalším typem propagace. Český rozhlas propaguje například ekocentrum Kozoděj. Toto platí spíše pro českou stranu, na německé straně se pro tuto formu propagace rozhodnou pouze tehdy, jedná-li se o nějakou velkou akci, událost či program, protože je to pro ně finančně náročné. Věchna ekocentra dále využívají regionální tisk pro reklamu svých aktivit. Cílovou skupinou jsou zde především obyvatelé, kteří nedisponují sociálními sítěmi a jiným prostředkem pro hledání informací online.

Na která ekocentra využívají sociální síť Facebook. Každé ekocentrum nicméně hodnotí úsilí a užitečnost příspěvků na webových stránkách a sociálních sítích odlišně. Na které se rozhodli je závislé především od vodní nevyužívání.

Dříve velký trend výlepu plakátů a rozdávání letáků pomalu opadá. Plakáty již nemají žádný dopad, a i s ohledem na ochranu životního prostředí (omezování spotřeby papíru) se od toho rádo upouští. Na české straně k tomuto rozhodnutí vedl především enormní nárůst cen tisku. Na německé straně sice klesají náklady na tisk, ale ochota obcí umoznit výlep plakátů klesá. Samozřejmě mají ekocentra letáky představující je samotné a jejich program, které cíleně rozdávají zájemcům a mají je k dispozici ve svých provozovnách.

Nejúspěšnější a nejefektivnější formou reklamy je osobní doporučení na základě vlastního zážitku. Proto je velmi důležité nadchnout účastníky svým programem a profesionálním a autentickým předáváním.

V souvislosti s pořádáním akcí pro veřejnost se ukázalo jako efektivní, když se účastníci musejí registrovat. V případě oděknutí musí být daná akce oproti propagována. Registrací je zajištěna větší efektivita jednotlivých programů.

Každé ekocentrum využilo různé možnosti reklamy a používá nyní také, které jsou pro ně aktuálně nejefektivnější a kde mají největší dosah. Jak již bylo zmíněno, nejefektivnější je ústní reklama spokojených návštěvníků.

Die Umweltinstitutionen nutzen je nach Zielgruppe verschiedene Formen der Werbung. Dies sind zum Beispiel Werbung über soziale Netzwerke (z. B. Facebook), Webseite Flyer, Programmhefte, sonstige Publikationen oder die örtliche Presse (dies vorwiegend in Deutschland).

Manche Umweltinstitutionen nutzen neben den oben genannten Werbeformen die bereits bewährte Form der Einladungen über via E-Mail und Post. Dazu nutzen sie die von ihnen erstellten vorhandenen Datenbanken, die regelmäßig ergänzt werden. Besonders bei Schulen hat sich der persönliche telefonische Kontakt mit den Umweltkoordinatoren bewährt.

Eine weitere Möglichkeit ist die Werbung über staatliche und regionale Institutionen. Diese nehmen die Umweltbildungsangebote gerne in ihre Publikationen, wie zum Beispiel Veranstaltungskalendern, und Webseiten auf.

Ein weiteres Beispiel um Werbung gezielt zu platzieren sind Internetplattformen, in denen neben Freizeitaktivitäten in der Natur auch Angebote der Umweltinstitutionen eingestellt werden können. In der Tschechischen Republik sind dies z.B. Portale: šKudy z nudyõ oder šfivý krajõ. Auf der deutschen Seite existieren leider kaum solche Portale.

Die Zusammenarbeit mit den Medien wie Radio und TV-Sendern ist eine weitere Möglichkeit der Werbung. Der Tschechischer Rundfunk (eský rozhlas) wirbt z. B. für das Ökozentrum Kozodoj. Dies gilt eher für die tschechische Seite, auf der deutschen Seite entscheiden sie sich für diesen Propagationstyp erst dann, wenn es sich um eine große Veranstaltung, Ereignis oder Programm handelt, denn es ist für sie finanziell aufwendig. Alle Umweltinstitutionen nutzen weiter die regionale Presse für die Bewerbung ihrer Aktivitäten. Die Zielgruppe hierfür sind insbesondere Bürger, die keinen Zugang zu sozialen Netzwerke oder andere digitale Medien haben.

Manche Umweltinstitutionen nutzen das soziale Netzwerk Facebook. Dennoch bewertet jede Umweltinstitution den Aufwand und Nutzen der Beiträge auf Webseiten und sozialen Netzwerken unterschiedlich. Einige haben sich aus zeitlichen Gründen bewusst dagegen entschieden.

Der einst große Trend der Plakatwerbung und Flyerverteilung nimmt langsam ab. Plakate haben nicht mehr die erwünschte Öffentlichkeitswirkung und auch aus Umweltschutzgründen (Papierreduzierung) wird gerne darauf verzichtet. Besonders auf tschechischer Seite führte eine enorme Preissteigerung der Druckerzeugnisse zu dieser Entscheidung. Auf deutscher Seite sinken zwar die Druckkosten, aber die Bereitschaft vor Ort, diese zu plakatieren, sinkt. Selbstverständlich haben die Umweltinstitutionen jedoch weiterhin Image- und Programmflyer, die sie gezielt an Interessenten verteilen und vor Ort auslegen.

Die erfolgreichste und effektivste Werbung ist die Weiterempfehlung über Mund-zu-Mund-Propaganda. Diese Form der Werbung ist zudem noch kostenlos. Deshalb ist es besonders wichtig, die Teilnehmer mit unseren Programmen und der professionellen und authentischen Vermittlung zu begeistern.

Es hat sich als effektiv erwiesen, dass sich Teilnehmer bei öffentlichen Veranstaltungen anmelden müssen. Im Falle von Absagen kann die jeweilige Veranstaltung nochmals gezielt beworben werden. So wird die Effektivität der einzelnen Programme gewährleistet.

Jede Umweltorganisation hat schon zahlreiche Werbungsmöglichkeiten ausprobiert und benutzt mittlerweile jene, welche derzeit für sie am effektivsten sind und die größte Reichweite erzielen. Wie bereits erwähnt, ist die Mund-zu-Mund-Propaganda die effektivste.

Návrhy inovativních e-ení pro zvýšení environmentální osv ty/Vorschläge innovativer Lösungen für die Intensivierung der Umweltbildung

N která inovativní e-ení byla jifl v p ede-lém textu zmín na, i tak stojí za to, je zde je-t jednou zd raznit.

V rámci environmentální osv ty ekocentra plní d lefitou úlohu. Jsou jedni z hlavních zprost edkovatel t chto témat. Skrze svou innost aktivn podporují ochranu flivotního prost edí a udrflitelnost. Jedná se nap . o kurzy a p edná-ky k v-eobecným témat m této oblasti nebo odborné akce. Každé ze zapojených ekocenter nabízí takové programy -í ící environmentální osv tu.

Ekocentra jsou vzorem. Nap . t ídí odpad í pouflívají recyklovaný papír. Pracovníci flijí udrflitelný zp sob flivota.

Cílem a úkolem ekocenter je etablování udrflitelného zp sobu flivota v kařdodenním flivot náv-t vník .

Dal-í mořností je tvorba nových program pro d ti, fláky í rodiny, které jsou konkrétn na toto téma cíleny. Pro -íroky dopad zde sta í asto malý podn t. N mecká ekocentra nabízejí jifl n kolik let programy k r zným témat m v oblasti řVzd lávání pro udrflitelný rozvoj.

Ekocentra jsou prvotním lánkem v environmentálním vzd lávání a jejich d lefitost ve spole nosti je proto zapot ebí zde zd raznit. Samotná ekocentra se snaflí oslovovat -koly sama, aby mohla osv tu -í it p ímo mezi fláky. Tato innost je v-ak asov a administrativn náro ná a je proto zapot ebí vytvo it ve spole nosti jakýsi automatický mechanismus, p íjímání informací a sdílení d lefitosti role ekocenter. Na pozadí klimatických zm n a vymírání flivo ich hrají ekocentra primární roli p í zprost edkovávání udrflitelného zp sobu flivota. Zaji- ují kvalitní zprost edkovávání d lefitých informací.

Jedna mořnost -í ení environmentální osv ty je vytvo ení spole něho tématu, nap . řpták regionu, řstrom roku, apod. V tomto ohledu by bylo fládoucí, aby ekocentra spolupracovala. Vzhledem k velice podobným p írodním podmínkám na obou stranách hranice je spolupráce mořná a dokonce fládoucí. Lze vybrat téma, které ob zem spojuje, a na tomto p íkladu demonstrovat, fl p íroda nezná hranice (mezi státy).

Zjisté mohou ekocentra vyuflít r zné druhy -í ení informací, jako nap . letá ky, plakáty, sociální síť í samotný internet. Samotný zářlítek v p írod se v-ak v praxi ukázal jako nejspolehliv j-í a nejú inn j-í forma. Praktické zprost edkování p írody p ítom m flé mít r zné podoby, nap . r zné slavnosti nebo samotné programy. Každá mořnost p íblíflení se p írod , ekologii í flivotnímu prost edí je d lefitou sou ástí environmentálního vzd lávání.

Z problém na-í doby vznikají ale také e-ení a ekocentra se snaflí tato témata zakomponovat do svých vzd lávacích program . Tak by nap . m lo být jifl zmín né t íd ní odpad pevn zakotveno v kařdodenním flivot v-ech lidí. Ob zem se snaflí t íd ní zlep-ovat, zde je v-ak pot eba konstatovat, fl N mecko jako takové, má mnohem vysp lej-í systém t íd ní. K tomu velice napomáhá í systém vratných PET-lahví í plechovek.

Další přístup se týká například spotřeby masa a s tím spojeného hromadného chovu zvířat. V dnešní době, kdy velká část obyvatelstva již nevykonává náročnější lesní práci, klesá potřeba bílkovin, které pocházejí právě z masa. Důsledkem jsou civilizační nemoci a dopad na klima. Je třeba zvážit každého ekocentra, jak je pro něj smysluplné, taková témata zakomponovat do svých vzdělávacích environmentálních programů.

Existují také aktuální témata, která by ekocentra měla rozhodně mít, například biodiverzita a druhová ochrana. V těchto oblastech mohou ekocentra využít svůj potenciál a sloužit jako mentori.

Velice důležité je, aby ekocentra proměnila své nevýhody ve výhody. Je zapotřebí, aby vzdělávací programy respektovaly místní podmínky (venkovní plocha, krajina) a vycházely z nich. Bylo by nesmyslné nutně chtít nabízet široké spektrum akcí, pro které nejsou vhodné místní podmínky ani personální kapacita.

Ekocentra zaměřují svou nabídku čím dál tím více na zážitkovou výuku formou komplexního poznávání přírody všemi smysly. Některé zapojují do svých programů také prvky zážitkové pedagogiky. Toto je všeobecně rostoucí trend, nejen ve vzdělávání. Tímto způsobem se stávají proflité zkušenosti a předané znalosti u účastníků dlouhodobě uchovány nejen prostřednictvím kognitivním zpevněním.

Einige innovative Lösungen wurden schon im vorigen Text erwähnt. Sie sollen hier jedoch noch einmal hervorgehoben werden.

Im Rahmen der Umweltbildung haben die Umweltinstitutionen eine wichtige Rolle. Sie sind einer der Hauptvermittler dieser Themen. Durch ihre Tätigkeit unterstützen sie den Umweltschutz und Nachhaltigkeit. Es handelt sich dabei z.B. um Kurse oder Vorträge zu allgemeinen Themen dieses Bereichs oder um Fachveranstaltungen. Jede unserer Umweltinstitutionen bietet solche Umweltbildungsprogramme an.

Umweltinstitutionen haben eine Vorbildfunktion. Z. B. trennen sie den Abfall, benutzen Recyclingpapier. Die Mitarbeiter praktizieren einen nachhaltigen Lebensstil.

Ziel und Aufgabe der Umweltinstitutionen ist es, einen nachhaltigeren Lebensstil im Alltag der Besucher zu etablieren.

Eine weitere Möglichkeit ist die Gestaltung neuer Programme für Kinder, Schüler oder Familien, die auf dieses Thema konkret abzielen. Für eine große Auswirkung reicht hierfür manchmal ein kleiner Anstoß. Die deutschen Umweltinstitutionen bieten bereits seit mehreren Jahren Programmen zu unterschiedlichen Themen aus dem Bereich Bildung für nachhaltige Entwicklung an.

Die Umweltinstitutionen sind das erste Glied in der Umweltbildung und ihre Bedeutung für die Gesellschaft ist hier hervorzuheben! Sie versuchen die Schulen selbst anzusprechen, damit sie die Aufklärung direkt den Schülern vermitteln können. Diese Aktivität ist aber zeitlich und administrativ aufwendig und es ist deswegen notwendig in der Gesellschaft einen gewissen Automatismus der Informationsaufnahme und die Verbreitung der Wichtigkeit der Rolle der Umweltinstitutionen zu schaffen. Vor dem Hintergrund von Klimawandel und Artenschwund spielen die Umweltinstitutionen eine primäre Rolle zur

Vermittlung eines nachhaltigen Lebensstils. Sie stellen eine hochwertige Vermittlung der wichtigen Informationen sicher.

Eine Möglichkeit der Verbreitung von Umweltbildung ist die Schaffung eines gemeinsamen Themas, z.B. „Der Vogel der Region“, „Der Baum des Jahres“, usw. In dieser Hinsicht wäre es erforderlich, dass die Umweltinstitutionen zusammenarbeiten. Angesichts der sehr ähnlichen Naturbedingungen diesseits von jenseits der Grenze ist die Zusammenarbeit möglich und sogar wünschenswert. Man kann ein Thema, welches beide Länder verbindet auswählen und an diesem Beispiel zeigen, dass die Natur keine Grenzen (zwischen den Staaten) kennt.

Sicherlich können die Umweltinstitutionen verschiedene Arten der Informationsverbreitung, wie z.B. Flyer, Plakate, Soziale Netzwerke oder das Internet selbst, nutzen. Das eigene Naturerlebnis hat sich jedoch in der Praxis als am bewährtesten und effektivsten erwiesen. Dabei kann die Form der praxisnahen Naturvermittlung unterschiedliche Formen haben, z.B. verschiedene Feste oder aber eigene Programme. Jede Möglichkeit der Annäherung zur Natur, Ökologie oder Umwelt ist ein wichtiger Bestandteil der Umweltbildung.

Aus den Problemen unserer Zeit ergeben sich auch Lösungsansätze und die Ökozentren versuchen diese Themen in ihr Bildungsprogramm aufzunehmen. So sollte z.B. die schon erwähnte Mülltrennung fest im Alltagsverhalten jedes Menschen verankert sein. Beide Länder bemühen sich die Mülltrennung zu verbessern, es ist hier aber nötig zu konstatieren, dass Deutschland als solches, ein viel fortgeschrittenes System der Mülltrennung hat.

Ein weiterer Lösungsansatz betrifft z.B. den Fleischkonsum und die damit verbundene Massentierhaltung. In der heutigen Zeit, wo ein großer Teil der Bevölkerung keine körperlich anstrengende Arbeit mehr ausübt, sinkt der Bedarf an Proteinen, die wir gerade aus dem Fleisch bekommen. Die Folge sind Zivilisationskrankheiten und die Auswirkungen auf das Klima. Es liegt aber im eigenen Ermessen jeder Umweltinstitution abzuwägen, inwiefern es für sie sinnvoll ist, solche Themen in ihre Umweltbildungsprogramme aufzunehmen.

Es gibt auch aktuelle Themen, die die Umweltinstitutionen unbedingt thematisieren sollten, so z.B. „Biodiversität und Artenschutz“. Beispiele hierfür sind Baumpflanzaktionen und Maßnahmen in der Landschaft zu Wasserrückhaltung und Hochwasserschutz. In diesen Bereichen können die Umweltinstitutionen ihr Potenzial ausnützen und als Mentoren dienen.

Sehr wichtig ist es, dass die Umweltinstitutionen ihre Nachteile in Vorteile umwandeln. Es ist notwendig, dass sie den örtlichen Gegebenheiten (Außengelände, Landschaftsräume) entsprechend Schwerpunkte bilden und dazu Bildungsprogramme anbieten. Wenig sinnvoll wäre es unbedingt ein breites Spektrum an Veranstaltungen anbieten zu wollen, für das weder die örtliche Gegebenheit noch die personelle Kapazität geeignet ist.

Die Umweltinstitutionen richten ihr Angebot immer mehr auf erlebnisorientierte Bildung in Form von ganzheitlichen Naturerlebnissen mit allen Sinnen aus. Manche binden auch Elemente aus der Erlebnispädagogik mit in ihre Programme ein. Dies ist ein allgemein wachsender Trend, nicht nur in der Ausbildung. Auf diese Art und Weise bleibt das Erlebte

und das vermittelte Wissen nachhaltiger bei den Teilnehmern vorhanden, als bei rein kognitiver Vermittlung.

Možnosti a formy spolupráce v environmentální oblasti (jak s využitím dotačních titulů, tak i bez jejich podpory)/Möglichkeiten und Formen grenzüberschreitender Zusammenarbeit in dem Gebiet des Umweltschutzes (sowohl mit als auch ohne Unterstützung von Fördertiteln)

Přehled jednotlivých dotačních možností i krok /Überblick der einzelnen Fördertiteln und jeweiligen Schritten:

Vzhledem k tomu, že dosud není známa přesná podoba dotačních titulů na další programové období, uvádíme možnosti, které byly v tomto období. Dá se očekávat obdobné nastavení programů a dále na environmentální témata.

Da die genaue Form der Förderprogramme für die nächste Programmperiode noch nicht bekannt ist, stellen wir die Möglichkeiten vor, die in dieser Periode vorhanden waren. Eine ähnliche Programmgestaltung und Betonung von Umweltfragen ist zu erwarten.

1. Program spolupráce Česká republika a Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014-2020/ Programme zur grenzübergreifenden Zusammenarbeit Freistaat Bayern - Tschechische Republik Ziel ETZ 2014-2020¹

Dotace/ Förderung ERDF: 85%

Prioritní osa 2 - ochrana životního prostředí a účinného využívání zdroj / Die Prioritätsachse 2 - Umweltschutz und Ressourceneffizienz

- a) **Posilování společné identity udržitelným zachováním a zhodnocením společného kulturního a přírodního dědictví**
- Ochrana a zachování společného přírodního dědictví. To zahrnuje oblast obnovy přírodního dědictví s bezprostředním spolupráce významem, koncepty pro rozvoj využívání přírodního dědictví.
 - Zvyšování povědomí o přírodním dědictví, jeho propagace a zpřístupnění. To zahrnuje spolupráce opatření v oblasti marketingu (turistické zhodnocení), jakof i aktivity k zpřístupnění území s ohledem na udržitelnost, ochranu životního prostředí a ochranu zdrojů, například tematické trasy a naučné stezky.
- b) **Zvyšování a obnova biodiverzity a ekosystémových služeb**
- Strategické kooperace v oblasti ochrany přírody a krajiny. To zahrnuje spolupráce koncepty rozvoje, péče a managementu chráněných oblastí a citlivých prostorů, Propojení stávajících chráněných oblastí, jakof i koncepty k zamezení přírodní eroze v dolní sledku povodní.
 - Opatření v oblasti zelené infrastruktury (zlepšení ekosystémových služeb).
 - Projekty v oblasti druhové ochrany a ochrany biotopů.

¹ <https://www.by-cz.eu/cz>

a) Stärkung der gemeinsamen Identität durch Erhalt und Aufwertung des gemeinsamen Kultur- und Naturerbes in nachhaltiger Form

- Schutz und Erhalt des gemeinsamen Naturerbes. Dies betrifft Sanierungsmaßnahmen an Gütern des Naturerbes mit unmittelbarer grenzübergreifender Bedeutung, Konzepte zur gemeinsamen Nutzung des Naturerbes.
- Erschließung, Bewusstseinsbildung und Vermarktung des Naturerbes. Dies schließt grenzübergreifende Marketingmaßnahmen, zum Beispiel touristische Aufwertung, ein sowie Aktivitäten zur nachhaltigen, umwelt- und ressourcenschonenden Erschließung des Raumes, zum Beispiel Themenwege und Lehrpfade.

b) Steigerung und Wiederherstellung der Biodiversität und der Ökosystemdienstleistungen

- Strategische Kooperationen zu Naturschutz und Landschaftspflege. Dies beinhaltet grenzübergreifende Entwicklungs-, Pflege- und Managementkonzepte für Schutzgebiete und sensible Räume, Vernetzung bestehender Schutzgebiete sowie Konzepte zur Vermeidung von Bodenerosion und Abschwemmungen durch Hochwasser.
- Green Infrastructure-Maßnahmen (Verbesserung der Ökosystemdienstleistungen).
- Arten- und Biotopschutzprojekte.

Prioritní osa 4 - udržitelné sítě a institucionální spolupráce/ Die Prioritätsachse 4 - nachhaltige Netzwerke und institutionelle Kooperation

- Spolupráce mezi obcemi a institucemi v rámci malých projektů (Dispozitivní fond). Sem patří tzv. malé projekty, jako je například specifická tematická spolupráce mezi nestátními neziskovými organizacemi apod.
- Spolupráce mezi obcemi a institucemi s cílem dlouhodobé spolupráce, tvorbou sítí mezi nestátními, občanskými a zájmovými sdruženími za účelem výměny zkušeností nebo spolupráce, jejímž cílem je potlačení negativních jevů.
- Zusammenarbeit zwischen Bürgern und Institutionen im Rahmen kleinerer Projekte (Euregios inklusive Kleinprojektfonds). Dazu gehören sog. „šveichecke“ Projekte wie z.B. Schüleraustausch, themenspezifische Zusammenarbeit zwischen gemeinnützigen Einrichtungen etc.
- Zusammenarbeit zwischen Bürgern und Institutionen mit dem Ziel eine langfristige Zusammenarbeit schaffen, Netzwerke zwischen nichtstaatlichen, gemeinnützigen und interessensvertretenden Einrichtungen zum Erfahrungsaustausch sowie Kooperationen zur Bekämpfung negativer Erscheinungen

Pro lepší představu a také inspiraci při přípravě nových přeshraničních projektů uvádíme příklady schválených a realizovaných projektů v obou prioritních osách.

Für eine bessere Vorstellung und Inspiration bei der Vorbereitung neuer grenzüberschreitender Projekte präsentieren wir Beispiele der genehmigten und umgesetzten Projekte in beiden Prioritätachsen.

Příklady projektů v PO 2 / Projektbeispiele in PA 2:

I. Udržitelné vytváření povědomí o přírodním a kulturním dědictví na území Čech a v Bavorském lese - Nachhaltige Bewusstseinsbildung für das Natur- und Kulturerbe im Böhmerwald und im Bayerischen Wald

Projekt umožňuje mladistvým obou národností poznávat přírodu ve svém domově a vést je k tomu, aby ji trvale chránily. K tomu přispívá základní myšlenka švédského vzdělávání pro udržitelný rozvoj. V rámci modelového projektu je pracováno se šesti základními úrovněmi z Bavorska a české republiky. K projektu patří zážitkové dny v přírodě, nadstavbová setkání, pracovní setkání a iniciace pracovní skupiny, zpracování dvojjazyčných výukových materiálů atd. V rámci projektových aktivit je usilováno o úzkou spolupráci se stanicemi/centry environmentálního vzdělávání s cílem vytvořit mimo jiné přeshraniční síť v oblasti "environmentálního vzdělávání".

Im Projekt lernen die Kinder und Jugendliche beider Nationalitäten die Natur ihrer Heimat kennen und werden dazu angeleitet, sie auch nachhaltig zu schützen. Hierbei kommt auch der Leitgedanke "Bildung für nachhaltige Entwicklung" zu tragen. Im Rahmen eines Modellprojekts wird mit sechs Grundschulen aus Bayern und der Tschechischen Republik zusammengearbeitet. Zum Projekt gehören ebenso Naturerlebnistage, Multiplikatoren-Schulungen, Arbeitstreffen und die Initiierung eines Arbeitskreises sowie das Erarbeiten von zweisprachigen Lehrmaterialien usw. Innerhalb der Projektaktivitäten wird eine enge Zusammenarbeit mit den Umweltstationen angestrebt, um u.a. auch ein grenzüberschreitendes Netzwerk im Bereich "Umweltbildung" zu erstellen

II. Prostor pro společné přírodní a kulturní dědictví - "Lesní dílna" - Erlebnisraum für das gemeinsame Kultur- und Naturerbe im "Waldwerkstatt"

Cílem projektu je rozšířit nabídku a zvýšit povědomí o přírodním a kulturním dědictví. Aby to bylo možné, měly by být podpořeny následující aktivity:

- Výstavba a zážitkové dny v přírodním dědictví v Ka-perských Horách NP Čechy s cílem společně proflit a poznat přírodní a kulturní dědictví společného území národních parků a zprostředkovat tak společné tradice proflitkem.
- Základní obsah: dřevěná výroba, umělecká tvorba, práce s přírodními materiály z daného regionu.
- Výstavba výstavní místnosti v Hans-Eisenmann-Haus (HEH) na téma přírodní dílny o proflitková místnost pro děti, mládež, skupiny úkol a rodiny s dětmi z ČR a Německa.

Tematicky bude přírodní dílna v HEH zaměřena na šibiologickou rozmanitost, šidynamiku přírody a šihodnoty přírody. V části prostoru bude zřízena muzejní instalace v

podob stylizované hory, která bude náv-t vníky (p edev-ím d ti a mládefl) vybízet k objevení, poznání a hraní.

Das Projektziel ist das Angebot erweitern und das Bewusstsein über das Natur- und Kulturerbe erweitern. Um dies zu ermöglichen, werden folgende Maßnahmen umgesetzt:

- Bau und Einrichtung einer šWaldwerkstattõ genannten Hauses am Info- und Umweltbildungszentrum Ka-perské Hory des Nationalparks Třmava mit dem Ziel, das gemeinsame Natur- und Kulturerbe im Gebiet der Nationalparke vorzustellen und erlebbar zu machen.
- Themen- und Methodenschwerpunkte bilden regionaltypisches Handwerk und Kunsthandwerk bzw. Werken und Basteln mit Naturmaterialien der Region.
- Umbau eines bisher für Ausstellungen genutzten Raumes im Besucherzentrum Hans-Eisenmann-Haus (HEH) des Nationalparks Bayerischer Wald zu einem šWaldwerkstattõ genannten Arbeits- und Erlebnisraumes für Kinder, Jugendliche, Schulklassen und Familien aus Tschechien und Deutschland.

Inhaltlich liegt der Fokus der Waldwerkstatt im Hans-Eisenmann-Haus auf den ThemenšBiologische Vielfaltõ, šNatürliche Dynamikõ und šWert der Naturõ. Ein Teil des Raumes wird als museale Installation in Form eines stilisierten Berges ausgebildet, die Besucher (vor allem Kinder und Jugendliche) zum Entdecken, Lernen und Spielen animiert.

III. P eshrani ní mapování lesních ekosystém ó cesta ke spole nému managementu NP Třmava a NP Bavorský les ó Grenzüberschreitende Kartierung der Waldökosysteme ó Weg zum gemeinsamen Management in NP Sumava und NP Bayerischen Wald

IV. Houby regionu bavorsko/ esko/rakouského trojmezí ó Pilze des Böhmerwalds

Cíl projektu: shrnout a pat i ným zp sobem roz-ít existující znalosti o sv t hub v regionu celé Třmavy, který je v této oblasti tradi ní velmi bohatý.

Das Projektziel: das vorhandene Wissen um die Pilzwelt der traditionsreichen Region Böhmischer Wald länderübergreifend zusammenzufassen und nachhaltig zu erweitern.

V. Podpora biodiverzity netopýr v bavorsko- eském pohrani í ó Förderung der Biodiversität der Fledermäuse im bayerisch-böhmischen Grenzgebiet

Cílem a obsahem projektu je posílení biodiverzity netopýr . V rámci projektu bude na bavorské stran ve Wunsiedelu optimalizován letní flivotní prostor v nejstar-ím bavorském m –anském parku Katharinenberg (ca. 25 ha s okolím) a sanováno 11 bývalých pivovarských a skladovacích sklep jako netopý í zimovi-t . Kellergasse se svými 51 sklepy p edstavuje nejv t-í sklepní ulici v Bavorsku a vedle Plassenburgu v Kulmbachu nejv t-í zimovi-t netopýr vytvo ené rukama lov ka v severním Bavorsku. Na eské stran leflí t flí-t projektu v zachování a obnov (pé e o stromy, výsadba nových listnatých strom , aj.)

historického anglického parku zámku Kynřvart a v sanaci velkého bývalého pivovarského sklepa jako zimoviště netopýr. Další opatření probíhají také v parku (ca 1,7 ha) hradu a zámku Bečov nad Teplou v srdci Slavkovského lesa (výsadba zeleně, budky pro netopýry).

Ziel und Inhalt des Projekts ist die Stärkung der Biodiversität der Fledermäuse. Im Rahmen des Projekts werden auf bayerischer Seite in Wunsiedel der Sommerlebensraum in Bayerns ältestem Bürgerpark auf dem Katharinenberg (ca. 25 ha mit Umfeld) optimiert und 11 ehemaligen Brauerei- und Lagerkellern als Fledermauswinterquartiere saniert. Die Kellergasse mit ihren 51 Kellern ist die größte Kellergasse in Bayern und neben der Plassenburg in Kulmbach das größte von Menschenhand errichtete Fledermauswinterquartier in Nordbayern. Auf tschechischer Seite liegt der Schwerpunkt auf der Erhaltung und Wiederherstellung (Baumpflege, Pflanzung neuer Laubbäume, u. a.) des historischen Englischen Gartens um Schloss Königswart und die Sanierung des großen ehemaligen Brauereikellers als Fledermauswinterquartier. Weitere Maßnahmen werden in der Grünanlage (ca 1,7 ha) bei Schloss und Burg Petschau im Herzen des Kaiserwalds (Bepflanzung, Kästen für Fledermäuse) durchgeführt.

VI. Květena Třemavy o Flora des Böhmerwaldes

Projekt zcela unikátním způsobem rozšíří a spojí dostupná data o rozšíření a ekologických nárocích cévnatých rostlin na Třemavě bez ohledu na státní hranice. Kritické zhodnocení těchto údajů umožní prezentovat na společné webové stránce (český a německý) aktuální a historické rozšíření a hojnost cévnatých rostlin mj. v podobě síťových map výskytu s ekologickými informacemi o těchto druzích.

Das Projekt wird auf einzigartige Weise die verfügbaren Daten über die Verbreitung und ökologischen Anforderungen von Gefäßpflanzen des Böhmerwalds unabhängig von Landesgrenzen erweitern und zusammenführen. Eine kritische Auswertung dieser Daten ermöglicht es dann, die aktuelle und historische Verbreitung sowie Häufigkeit der Gefäßpflanzenarten u.a. in Form von Verbreitungsrasterkarten zusammen mit ökologischen Informationen zu den Sippen auf einer gemeinsamen Webseite (auf Tschechisch und Deutsch) zu präsentieren.

VII. Učíme se Greenbelt o Wir lernen das Grüne Band kennen

Hlavním cílem projektu je zpřístupnit oblast Greenbeltu v rámci nových venkovních návštěvnických areálů v Tachově a Bärnau, které budou populárně naučnou formou poskytovat různé druhy informací o zeleném pásu a dlouhodobě přinesou do podvědomí obyvatel regionu poznání o nutnosti zachování a ochrany území Greenbeltu. Doplňkovým cílem je vytvořit nástroje pro výuku a vzdělávání pro společně česko-bavorské poznávání přírodního regionu a zároveň tyto nástroje rozšířit do okolí. V rámci projektu jsou naplánovány následující aktivity:

- Vybudování venkovního areálu REVIS: Zahrnuje vybudování mlátové cesty, osazení 5 ks hmatových reliéfů s reliéfy flóry a fauny zeleného pásu, osazení 3 ks informačních panelů, osazení realistické sochy vlka obecného a symbolu divoké přírody, vybudování drobné expozice zaniklé obce, osazení 2 lavice a odpadkového koše,
- Vybudování venkovního areálu Bärnau. Zahrnuje vybudování vodního biotopu na řece Waldnaab, rozšíření ústí do slepého ramena s ústím pro obojživelníky, pochozího dřevěného chodníku, vytvoření geotopu s ústím pro plazy a obojživelníky, osazení informačních panelů s tematikou zeleného pásu Evropy,
- 2x esko-bavorské setkání zástupců rozvoje regionu (1 x v R, 1 x v BY)
- 10x realizace programu pro české školy, 10x realizace programu pro bavorské školy,
- 2x realizace společného programu pro české a bavorské školy,
- Nástiná vzdělávací mapa s tematikou zeleného pásu Evropy o celkem 300 ks,
- Tahák (záložíka do knihy) s tematikou zeleného pásu Evropy o celkem 1200 ks.

Das Hauptziel des Projektes ist es, das Gebiet des Grünen Bandes mittels neuer Außengelände in Bärnau und Tachov den Besuchern zugänglich zu machen. Die Außengelände vermitteln auf eine populärwissenschaftliche Art und Weise unterschiedliche Informationen über das Grüne Band und bringen langfristig eine Erkenntnis über die Notwendigkeit des Erhalts und des Schutzes des Grünen Bandes ins Unterbewusstsein der Einwohner der Region. Ein zusätzliches Ziel ist es, Unterrichts- und Bildungsmaterialien zwecks eines gemeinsamen bayerisch-tschechischen Kennenlernens der grenzüberschreitenden Region zu entwickeln und gleichzeitig diese Instrumente in die Schulen zu verbreiten. Geplante Projektaktivitäten:

- Errichtung des Außengeländes REVIS: Aufbau eines Mineralbetonweges, 5 Tastreliefe mit Flora und Fauna des Grünen Bandes und 3 Infotafeln und einer realistischen Wolfsstatue - Symbol der wilden Natur, Errichtung einer kleinen Exposition eines untergegangenen Dorfes, Platzierung von 2 Bänken und einem Abfalleimer,
- Errichtung des Außengeländes Bärnau: Aufbau eines Wasserbiotopes auf dem Fluss Waldnaab, Schaffung einer Wiederanbindung des Gebiets an den Fluss in Form eines Altarms mit Refugialraum für Lurche, Errichtung eines Bohlenwegs und eines Geotopes als Refugialraum für Reptilien und Lurche, Platzierung von Infotafeln zum Thema Grünes Band. Beide frei zugängliche Gelände erfüllen eine Erholungs- und Lehrfunktion,
- 2x bayerisch-tschechisches Treffens von Akteuren der Regionalentwicklung (1x in BY, 1 x in CZ),
- jeweils 10 x Programm für Schulen aus CZ und BY,
- 2 x gemeinsames Programm für BY- und CZ-Schulen,
- Wandkarte z. Th. Grünes Band, 300 St.,
- Spicker/Lesezeichen z.Th. G.B, 1200 St.

Příklady projektů v PO 4 / Projektbeispiele in PA 4:

I. Pta í hodinka BY-CZ /Stunde der Wintervögel BY-CZ

Cílem projektu je zahájení společného dlouhodobého programu obou stran v dy šPtá í hodinka/Stunde der Wintervögelö na obou stranách esko-bavorské hranice. Po spu-t ní budou výstupy programu kařdoro n poskytovat jak odborné údaje o stavu pta ích populací, tak nástroje pro posilování pocitu sounáleřitosti a společného řivotního prostoru na obou stranách hranice.

Projekt bude realizován ve dvou fázích: V první, p ípravné, budou vytvo eny pot ebné metodiky, softwarové vybavení a propaga ní nástroje pro úsp -né spu-t ní programu obou stran v dy, ve druhé bude realizován první ro ník společného sb ru dat (v etn masivní propagace mezi ve ejností), jejich vyhodnocení a interpretace a prezentace výsledk . Projekt bude zakon en záv re nou evaluací a doporu ením pro dal-í rozvoj programu.

Das Ziel des Projekts ist der Start eines gemeinsamen langfristigen Programms der Bürgerwissenschaften šPtá í hodinka/Stunde der Wintervögelö auf beiden Seiten der tschechisch-bayerischen Grenze. Nach dem Start werden die Outputs des Programms alljährlich sowohl fachliche Daten über den Zustand der Vogelpopulationen, als auch vor allem Werkzeuge zur Stärkung des Gefühls der Zusammengehörigkeit und des gemeinsamen Umfelds auf beiden Seiten der Grenze liefern.

Das Projekt wird in zwei Phasen realisiert: In der ersten, der Vorbereitungsphase, werden erforderliche Methoden, Softwareausstattung und Werbemittel für den erfolgreichen Start des Programms der Bürgerwissenschaften erstellt, in der zweiten werden das erste Durchführungsjahr der gemeinsamen Datensammlung (einschließlic starker Bewerbung in der Öffentlichkeit), ihre Auswertung und die Interpretation und die Präsentation der Ergebnisse realisiert. Das Projekt wird mit einer Abschlussevaluierung und einer Empfehlung für weitere Entwicklung des Programms abgeschlossen.

2. esko-n mecký fond budoucnosti/Der Deutsch-Tschechische Zukunftsfond²

Dotace: ařl do vý-e 50 % náklad / Förderung: bis zu 50 % an den Projektkosten

Témata/Themen:

- Mládeřl a -koly/Jugend und Schule
- Kultura/Kultur
- Diskusní fóra a odborná spolupráce/Dialogforen und fachlicher Austausch
- Publikace/Publikationen
- Obnova památek/Renovierung von Baudenkmalern
- Sociální projekty a podpora men-in/Sozialprojekte und Minderheiten
- Partnerství obcí a zájmových sdruření/Partnerschaften von Gemeinden und Bürgervereinen

² <http://www.fondbudoucnosti.cz/>

- Stipendia/Stipendien
- Téma roku (dotací sazba 50 - 70 %)/Thema des Jahres (50 % - 70 % Förderung)
- Zaínáme! (afl 70 % dotace)/Auf geht's! (Förderung bis zu 70 %)
 - Setkávání dítí a mládeže/Kinder- und Jugendbegegnungen
 - Příprava budoucích společných projektů /Vorbereitung künftiger gemeinsamer Projekte

Zkušenosti s realizací projektu v rámci německého fondu budoucnosti má Ökologische Bildungsstätte Hohenberg e.V., která realizovala ve spolupráci s DDM Sova z Chebu Zážitkové týdny setkávání. Dle jejich zkušeností se dotace nikdy neprobíhala k 50 %, vždy byla schválená sazba nižší. Dále personální náklady u těchto projektů mohou být maximálně ve výši 20 % celkových nákladů. Proto doporučují tento dotací titul využít na spolufinancování nákladů (ideálně na ubytování a stravování) a k tomu získat další prostředky například formou sponzoringu nebo příspěvků.

Erfahrungen mit der Projektrealisierung im Rahmen des Deutsch-Tschechischen Zukunftsfonds hat die Ökologische Bildungsstätte Hohenberg e.V., die in Zusammenarbeit mit DDM Sova aus Eger Erlebniswochen der Begegnung realisiert hat. Nach ihrer Erfahrung haben die Förderungen nie die 50 % erreicht, es wurde immer ein niedrigerer Zuschuss genehmigt. Weiter können die Personalausgaben des Projektes nur maximal in der Höhe von 20 % der Gesamtausgaben sein. Deswegen empfehlen sie, diese Förderung für eine Kofinanzierung der Kosten (im Idealfall für Unterkunft und Verpflegung) zu nutzen und dazu weitere Finanzmittel wie z.B. durch Sponsoren oder Teilnehmer-Gebühren zu bekommen.

Ekocentra, která by se zapojila i bez dotací prostředků /Umweltinstitutionen, die an einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit auch ohne Fördergeldern interessiert wären:

Věichni partneři si vysoce cení nově vytvořených partnerství a chtějí v nich pokračovat i bez dotací. Vzájemné sdílení zkušeností a nápadů vnímají jako velmi inspirující. Aby nedošlo k ukončení partnerství spolu s ukončením projektu, jsou všechna ekocentra zajedno, třeba obě setkání (například 2x za rok) vždy u jiného projektového partnera, aby vedla k udržení a rozvíjení navázané spolupráce. Zároveň by ekocentra do budoucna uvítala spolupráci při vyhledávání kolektivů, které by se rády zapojily do přeshraničních vzdělávacích programů, a usnadnění navázání kontaktů s nimi.

Do větších projektů bez další finanční podpory by se ale ekocentra zapojit nemohla, protože nemají další personální ani finanční kapacitu na to, aby realizovala intenzivnější spolupráci. Dalším problémem je i jazyková bariéra. Němci mají dostatečné jazykové znalosti, aby se obešli bez tlumočníka nebo překladatele. To sebou nese další náklady. Realizace německých vzdělávacích aktivit pro kolektiv by možná byla, ale bez dotace by byl ústavní poplatek tak vysoký, že by si jej většina kolektivů nemohla dovolit. Ale i přesto je zde viditelná snaha o podporu přeshraničních aktivit. To dokládá i nabídka Umweltstation

Lernort Natur-Kultur Fichtelgebirge pro eské t ídy, aby se zapojily do jejich program . Mají totiž k dispozici esky mluvícího lektora (Referent). eská t ída by m la program zdarma a hradila by jen ostatní vzniklé náklady (doprava, stravování, ubytování nebo materiál).

Alle Partner schätzen die neu entstandene Partnerschaft und möchten sie auch ohne Fördergelder fortsetzen. Das gegenseitige Teilen der Erfahrungen und Ideen nehmen sie als sehr inspirierend wahr. Damit die Partnerschaft nicht mit dem Projektende endet, sind sich alle Umweltinstitutionen einig, dass gelegentliche Begegnungen (z.B. 2x im Jahr) immer bei einem anderen Projektpartner zum Erhalt und Entwicklung der angeknüpften Zusammenarbeit führen würden. Gleichzeitig würden die Umweltinstitutionen die Zusammenarbeit bei der Suche der Schulen, die gerne an den grenzüberschreitenden Bildungsprogrammen teilnehmen würden, und die Erleichterung der Kontaktknüpfung mit den Schulen begrüßen.

An größeren Projekten ohne Förderungsgelde könnten aber die Umweltinstitutionen nicht teilnehmen. Oft haben sie kein weiteres Personal und auch keine Finanzkapazität damit sie eine intensivere Zusammenarbeit realisieren könnten. Ein weiteres Problem ist die Sprachbarriere. Nicht alle haben ausreichende Sprachkenntnisse damit sie auf einen Dolmetscher oder Übersetzer verzichten könnten. Dies bringt weitere Kosten mit sich. Die Realisierung deutsch-tschechischen Bildungsaktivitäten für Schulen wäre möglich, aber ohne Förderung wären die Teilnehmerkosten so hoch, dass sich es die Schulen nicht leisten könnten. Trotzdem ist hier aber eine Bemühung der Unterstützung der grenzüberschreitenden Aktivitäten sichtbar. Dies belegt das Angebot von der Umweltstation Lernort Natur-Kultur Fichtelgebirge für die tschechischen Schulen, damit sie an ihren Programmen teilnehmen können. Sie haben nämlich einen tschechisch sprechenden Referenten. Für die tschechische Klasse wäre das Programm kostenfrei. Sie müsste nur die weiteren Kosten (Transport, Verpflegung, Unterkunft oder Material) tragen.

Ekocentra, která by m la zájem o v.u. spolupráci/Umweltinstitutionen die Interesse an der o.g. Zusammenarbeit hätten.

- Krajské sdružení místních ak ních skupin Karlovarského kraje, z.s.
- Kozodoj zapsaný spolek, ekocentrum pro Karlovarský kraj
- Lernort Natur-Kultur Fichtelgebirge e.V.
- Ökologische Bildungsstätte Burg Hohenberg e.V.
- Naturpark Fichtelgebirge e.V.
- Amt für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten Bayreuth
- Ekocentrum Be ovská botanická zahrada

Závěr/Schlussfolgerung

Na základ setkávání odborníků v rámci workshop projektu vznikl tento dokument, který má posloužit jako doporučení pro nová i stávající ekocentra. Zkušenosti zapojených institucí jsou různé, a tak je možné si vybrat právě tu možnost, která se hodí danému ekocentru nejvíce. To platí pro všechny oblasti: ať už se jedná o personál, nabídku, propagaci i například další možnosti spolupráce.

Jsou však patrné rozdíly, mezi českými a německými ekocentry. A právě i přes tuto skutečnost se mohou navzájem inspirovat, doplňovat a sdílet své zkušenosti.

V průběhu projektu se podařilo zapojit více ekocenter a sdílet tak více zkušeností a odborných znalostí. Přestože nová ekocentra nebyla přímo součástí projektu, měla velký zájem účastnit se workshop a sdílet své zkušenosti. Měla tak možnost, dozvědět se něco nového a předat své znalosti.

Díky tomuto projektu došlo k vytvoření základu. Vznikla platforma pro pokračující spolupráci ať už pod zátitou finanční podpory z dotací, či svépomocí jednotlivých institucí.

Aufgrund der Expertentreffen im Rahmen der Workshops des Projekts entstand dieses Dokument, welches als Empfehlung für neue und bestehende Umweltinstitutionen dienen soll. Die Erfahrungen der am Projekt Beteiligten sind unterschiedlich. So ist es möglich, dass die Umweltinstitution, die für sie am besten passenden Gegebenheiten, auswählen kann. Dies gilt für alle Bereiche: Personal, Angebote, Werbung, oder auch weitere Möglichkeiten der Zusammenarbeit.

Selbstredend sind Unterschiede zwischen den deutschen und tschechischen Umweltinstitutionen bemerkbar. Trotz und gerade aufgrund dieser Tatsache können sie sich gegenseitig inspirieren, ergänzen und ihre Erfahrungen teilen.

Im Laufe des Projekts ist es gelungen, mehrere Umweltinstitutionen zu vernetzen und so Erfahrungen und Fachwissen zu teilen. Obwohl neue Umweltinstitutionen nicht direkt ein Teil des Projektes waren, hatten sie große Interesse an den Workshops teilzunehmen und ihre Erfahrungen zu teilen. Sie hatten so die Möglichkeit, Neues zu erfahren und ihr Wissen zu teilen.

Dank dieses Projekts ist es gelungen, einen Grundstein zu legen. Es entstand eine Plattform für die Fortsetzung der Zusammenarbeit, entweder mit finanzieller Unterstützung in Form von weiteren Fördermitteln oder durch Eigenmittel der jeweiligen Institutionen

Slovník/Wörterbuch

Následující slovník byl sestaven na základě workshopů a doplnění v-ech zapojených institucí. Každá organizace vytvořila seznam slov, která nej-ast jí pro svou práci využívají. N- které příklady jsou dopln-ny také latinskými

i v- deckými pojmy, aby nedo-šlo k zám-ě a slovní zásoba tak byla co možná nej- p- esn- j-í.

* V- decký název je- asto uvád- n- v- mnohém- ísle, ve slovníku jsou slova uvád- na v- ísle jednotném. Slovník je ur- en pro ú- ely ekocenter pro práci s- d- tmi, nejedná se o odborný slovník. Ve- které druhy jsou my- leny jako druhy ze zdej-ího regionu, jedná se tedy o zví- ata a rostliny, které jsou domácí v- esko- n- meckém pohrani- í.

Das folgende Wörterbuch wurde auf Grundlage der Workshops und Ergänzung aller einbezogenen Institutionen erstellt. Jede Organisation erstellte ihre Liste an Wörtern, die sie für ihre Arbeit am meisten nutzen. Einige Übersetzungen sind durch die lateinischen oder Wissenschaftliche-Begriffe ergänzt, damit es zu keiner Verwechslung kommt und der Wortschatz so bunt wie möglich ist.

* Die wissenschaftlichen Bezeichnungen sind oft im Plural, im Wörterbuch sind die Wörter im Singular angegeben. Das Wörterbuch ist für die Zwecke der Umweltinstitutionen für die Arbeit mit Kindern gedacht, und soll nicht als ein Fachwörterbuch verstanden werden. Alle erwähnten Tier- und Pflanzenarten sind im deutsch-tschechischen Grenzgebiet heimisch.

esky	N- mecky	Latinsky (v- decký název)
A		
anýz	Anis	<i>Pimpinella anisum</i>
B		
bageta	Baguette	<i>x</i>
bahno	Schluff	<i>x</i>
bachor	Pansen	Rumen
bachyn	Bache	<i>x</i>
beran	Widder	Aries

Deutsch	Tschechisch	Lateinisch (wissenschaftliche Bezeichnung)
A		
Ahorn	javor	<i>Acer</i>
Ähre	klas	<i>x</i>
Allesfresser	v- efravci	Omnivor
Anis	anýz	<i>Pimpinella anisum</i>
Apfelbaum	jablo- domácí	<i>Malus domestica</i>
Assel	stejnonožki	Isopoda
Ast	v- tev	<i>x</i>

bez	Holunder	<i>Sambucus</i>
ble-ivec poto ní	Bachflohkrebs	<i>Gammarus fossarum</i>
bobkovi-e léka ská	Lorbeerkirsche	<i>Prunus laurocerasus</i>
bobr	Biber	<i>Castor fiber</i>
bobule	Beeren	<i>x</i>
borovice	Kiefer	<i>Pinus</i>
brusla ka	Wasserläufer	Gerridae
brusnice bor vka	Heidelbeere, regional: Schwarz- oder Blaubeere	<i>Vaccinium myrtillus</i>
brusnice brusinka	Preiselbeere	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
b íza	Birke	<i>Betula</i>
buk	Buche	<i>Fagus sylvatica</i>
bukvice	Buchecker	Cupula
býk	Stier	<i>x</i>
býlořravci	Pflanzenfresser	Herbivor
C		
celozrná mouka	Vollkornmehl	<i>x</i>
cep	Dreschflegel	<i>x</i>
citron	Zitrone	<i>x</i>
D		
áp	Storch	<i>x</i>
edi	Basalt	<i>x</i>
epec	Netzmagen	Reticulum
lenovci	Gliederfüßer	Arthropoda
dlanítose ný (tvar listu)	gefingert (Blattform)	<i>x</i>
dojit	melken	<i>x</i>
douglaska	Douglasie	<i>Pseudotsuga menziesii</i>

B		
Backen	pe ení	<i>x</i>
Baguette	bageta	<i>x</i>
Bache	bachyn	<i>x</i>
Bachflohkrebs	ble-ivec poto ní	<i>Gammarus fossarum</i>
Bärwurz	koprník -t tinolistý	<i>Meum athamanticum</i>
Basalt	edi	<i>x</i>
Baum	strom	<i>x</i>
Bäume	stromy	<i>x</i>
Beeren	bobule	<i>x</i>
Berg-Ulme	jilm horský	<i>Ulmus glabra</i>
Besenheide	v es obecný	<i>Calluna vulgaris</i>
Biber	bobr	<i>Castor fiber</i>
Birke	b íza	<i>Betula</i>
Birkenpilz	kozák b ezový	<i>Leccinum scabrum</i>
Birnbaum	hru-e obecná	<i>Pyrus communis</i>
Blatt, Blätter	list, listy	<i>x</i>
Blattformen	tvary list	<i>x</i>
Boden und Gestein	zemina a horniny	<i>x</i>
Borsten	-t tiny	<i>x</i>
Breitblättriger Rohrkolben	orobinec -irokolistý	<i>Typha latifolia</i>
Breitwegerich	jitrocel v t-í	<i>Plantago major</i>
Brombeere	ostruffina	<i>Rubus fruticosus</i>
Brot	chleba	<i>x</i>
Brunst	íje	<i>x</i>
Buch	kniha	<i>x</i>
Buche	buk	<i>Fagus sylvatica</i>

droždí	Hefe	x
dín obecný	Kornelkirsche	<i>Cornus mas</i>
dub	Eiche	<i>Quercus</i>
F		
fena	Hündin	x
filtrace	Filterung	x
forma	Form	x
fylit	Phyllit	x
H		
habr obecný	Hainbuche	<i>Carpinus betulus</i>
hadí koen	Wiesenknöterich, Schlangenknoeterich	<i>Bistorta officinalis</i>
hlemýfl	Gehäuseschnecke	Helicidae
hloh	Weißdorn	<i>Crataegus</i>
hup (kastrát)	Mönch	x
hrubý koen	Grobwurzel	x
hru-e obecná	Birnbaum	<i>Pyrus communis</i>
hebec	Hengst	x
hibhn dý	Maronenröhrling	<i>Imleria badia</i>
hib smrkový	Steinpilz	<i>Boletus edulis</i>
hib	Fohlen	x
humus	Humus	x
husa	Gans	Anserinae
hydroxid sodný	Natriumhydroxid	x
CH		
chleba	Brot	x
chlupy	Haare (bei Tieren)	x
chrostík	Köcherfliege	Trichoptera

Buchecker	bukvice	Cupula
Buchfink	pnkava	<i>Fringilla coelebs</i>
D		
Dachs	jezevec	<i>Meles meles</i>
Douglasie	douglaska	<i>Pseudotsuga menziesii</i>
Draht-Schmiele	metlika kivolaká	<i>Deschampsia flexuosa</i>
dreieckig (Blattform)	trojúhelníkový (tvar listu)	x
Dreschflegel	cep	x
Drüsiges Springkraut	netýkavka fláznatá	<i>Impatiens glandulifera</i>
durch ein Sieb sieben	prosít pes síto	x
E		
Eber	vep	x
Edel-Kastanie, Ess-Kastanie	ka-tanovník setý	<i>Castanea sativa</i>
Egel	pijavice	Hirudinea
Echtes Johanniskraut	tezalka tekovaná	<i>Hypericum perforatum</i>
Eibe	tiservený	<i>Taxus baccata</i>
eiförmig (Blattform)	vejitý (tvar listu)	x
Eiche	dub	<i>Quercus</i>
Eichel	flalud	x
Eichhörnchen	veverka	<i>Sciuridae</i>
Eintagsfliege	jepice	Ephemeroptera
Elsbeere	jeáb bek	<i>Sorbus torminalis</i>
Ente	kachna	Anatinae
Enterich	kaer	x
Erde	zemina	x
Esel	osel	<i>Asinus</i>
Eselin	oslice	x

I		
infiltrace	Versickerung	x
J		
jablo domácí	Apfelbaum	<i>Malus domestica</i>
jasan	Esche	<i>Fraxinus</i>
javor	Ahorn	<i>Acer</i>
je men	Gerste	<i>Hordeum vulgare</i>
jedle b lokorá	Weiß-Tanne	<i>Abies alba</i>
jehlanka válcovitá	Stabwanze	<i>Ranatra linearis</i>
jehli í	Nadel, Nadeln	x
jehli natý strom	Nadelbaum	x
jehn	Lamm	x
jelen	Hirsch	<i>Cervus</i>
jemný ko en	Feinwurzel	x
jepice	Eintagsfliege	Ephemeroptera
je áb b ek	Elsbeere	<i>Sorbus torminalis</i>
je áb muk	Mehlbeere	<i>Sorbus aria</i>
je áb pta í	Vogelbeere, Eberesche	<i>Sorbus aucuparia</i>
jest ábník	Habichtskraut	<i>Hieracium</i>
jezevec	Dachs	<i>Meles meles</i>
jíl	Ton	x
jilm horský	Berg-Ulme	<i>Ulmus glabra</i>
jitrocel kopinatý	Spitzwegerich	<i>Plantago lanceolata</i>
jitrocel v t-í	Breitwegerich	<i>Plantago major</i>
K		
ka er	Enterich	x
kachna	Ente	Anatinae
kakost lu ní	Wiesenstorchschnabel	<i>Geranium pratensis</i>

Esche	jasan	<i>Fraxinus</i>
Essig	ocet	x
Eule	sova	Strigiformes
Europäischer Siebenstern	sedmikvítek evropský	<i>Trientalis europaea</i>
F		
Farne	kapradí	Polypodiopsida
Feder	pe í	x
Feinwurzel	jemný ko en	x
Fell	srst	x
Ferkel	sele	x
Ferkelkraut	prasetník ko enatý	<i>Hypochaeris radicata</i>
Fiederblatt	pe enovitý	x
Fichte	smrk	<i>Picea abies</i>
Filterung	filtrace	x
filzen	plst ní	x
Fisch	ryba	<i>Osteichthyes</i>
Fischotter	vydra	<i>Lutra lutra</i>
Fledermaus	netopýr	Microchiroptera
Flechte	li-ejník	Lichen
Fleisch	maso	x
Fleischfresser	masofravci	Carnivor
Flügelstange des Ahorns (Nasenzwicker)	plod javoru (k ídlaté dvounořky)	x
Fohlen	h íb	x
Form	forma	x
Frauenmantel	kontryhel	<i>Alchemilla mollis</i>
Frosch	řába	Anura
Früchte	plody	x
Fuchs, Rot-	li-ka, obecná	<i>Vulpes vulpes</i>

kakost smrdutý	Stinkender Storchschnabel	<i>Geranium robertianum</i>
kalina obecná	Gewöhnlicher Schneeball	<i>Viburnum opulus</i>
kanec	Keiler	x
kanec	Wildschwein	<i>Sus scrofa</i>
kapradí	Farne	Polypodiopsida
ka-tan, ko ský (jílovec ma al)	Kastanie, Ross-	<i>Aesculus hippocastanum</i>
ka-tanovník setý	Edel-Kastanie, Ess-Kastanie	<i>Castanea sativa</i>
ke	Strauch	x
ke e	Sträucher	x
klas	Ähre	x
klisna	Stute (vor dem Fohlen)	x
klí-t	Zecke	Ixodida
kmen	Stamm	x
kmín	Kümmel	<i>Carum carvi</i>
kniha	Buch	x
kobyła	Stute (nach dem Fohlen)	x
kocour	Kater	x
ko ka	Katze	<i>Felis</i>
kohout	Hahn	x
kolovrátek	Spinnrad	x
ko ské kopyto	Pferdehuf	x
kontryhel	Frauenmantel	<i>Alchemilla mollis</i>
koprník -t tinolistý	Bärwurz	<i>Meum athamanticum</i>
kopyto (ko ské)	Huf	x
korý-i	Krebstiere	Crustacea
kostíkovitý (tvar listu)	gesägt (Blattform)	x

G		
Gans	husa	Anserinae
Gänseblümchen	sedmikráska chudobka	<i>Bellis perennis</i>
Gänsefingerkraut	mochna husí	<i>Potentilla anserina</i>
Gärung	kynutí	x
gebuchtet (Blattform)	pe enodílný (tvar listu)	x
gefiedert (Blattform)	zpe ený (tvar listu)	x
gefingert (Blattform)	dlanitose ný (tvar listu)	x
Gehäuseschnecke	hlemýřl	Helicidae
gelappt (Blattform)	lalokovitý (tvar listu)	x
Gemeiner Steinläufer	stonofka -kvorová	<i>Lithobius forficatus</i>
Gerste	je men	<i>Hordeum vulgare</i>
gesägt (Blattform)	kostíkovitý (tvar listu)	x
Getreide dreschen	mlátit obilí	x
Geweih	paroh	x
Gewöhnlicher Schneeball	kalina obecná	<i>Viburnum opulus</i>
gezähnt (Blattform)	zubatý (tvar listu)	x
Gliederfüßer	lenovci	Arthropoda
Granit	řula	x
Gras	tráva	x
Graureiher	volavka	<i>Ardea cinerea</i>
Grobwurzel	hrubý ko en	x
H		
Haare (bei Tieren)	chlupy	x
Habichtskraut	jest ábník	<i>Hieracium</i>
Hafer	oves	<i>Arvena sativa</i>

kot	Kätzchen	x
koza	Ziege	x
kozák b ezový	Birkenpilz	<i>Leccinum scabrum</i>
kozel	Ziegenbock	x
kráva	Kuh	x
krocán	Truthahn	<i>Meleagris gallopavo</i>
kroufkovci	Ringelwürmer	Annelidae
krtek	Maulwurf	Talpidae
kr ta	Pute	<i>Meleagris gallopavo domestica</i>
kravec	Wiesenknopf	<i>Sanguisorba</i>
k en selský	Meerrettich	<i>Armoracia rusticana</i>
kulatý	Rund	x
kulí-ek nejmen-í	Sperlingskauz	<i>Glaucidium passerinum</i>
k	Pferd	<i>Equus caballus</i>
kuna	Marder	<i>Martes</i>
k ra	Rinde	x
ku e	Küken	x
k zle	Zicklein	x
k fle	Haut/Leder	x
kvásek	Sauerteig	x
kynutí	Gärung	x
L		
labu	Schwan	<i>Cygnus</i>
lalokovitý (tvar listu)	gelappt (Blattform)	x
lama	Lama	<i>Lama glama</i>
larva	Larve	x
lé ivé byliny	Heilkräuter	x

Hagebutte	-ípek	x
Hahn	kohout	x
Hahnenfuß	prysky ník	<i>Ranunculus</i>
Hainbuche	habr obecný	<i>Carpinus betulus</i>
Halfter	ohlávka	x
Hammel	skopec	x
Handschaufel	ru ní lopata	x
Handwaschmaschine	ru ní pra ka	x
Haselnuss	líška	<i>Corylus avellana</i>
Haut/Leder	k fle	x
Heckenrose	r fle -ípková k ovi-tní	<i>Rosa corymbifera</i>
Hefe	droždí	x
Heidelbeere, regional: Schwarz- oder Blaubeere	brusnice bor vka	<i>Vaccinium myrtillus</i>
Heilkräuter	lé ivé byliny	x
Hengst	h ebec	x
herzförmig (Blattform)	srd itý (tvar listu)	x
Heu	seno	x
Himbeere	ostruffiník maliník	<i>Rubus idaeus</i>
Hirsch	jelen	<i>Cervus</i>
Holunder	bez	<i>Sambucus</i>
Hörner	rohy	x
Huf	kopyto (ko ské)	x
Huhn	slepice	<i>Gallus</i>
Humus	humus	x
Hund	pes	<i>Canis lupus familiaris</i>
Hundertfüßer	stonofka	Chilopoda
Hündin	fena	x

lesní zv	Waldtiere	x
lichokopytník	Unpaarhufer	Perissodactyla
lípa	Linde	<i>Tilia</i>
lipnice lu ní	Wiesen Rispengras	<i>Poa pratensis</i>
líška	Haselnuss	<i>Corylus avellana</i>
lisovat	pressen	x
list, listy	Blatt, Blätter	x
listnaté stromy	Laubbäume	x
li-ějník	Flechte	Lichen
li-ka, obecná	Fuchs, Rot-	<i>Vulpes vulpes</i>
litr	Liter	x
lu ní rostliny a kv tiny	Wiesenpflanzen und Wiesenblumen	x
lupa	Lupe	x
M		
mák	Mohn	x
maso	Fleisch	x
masožravci	Fleischfresser	Carnivor
máta peprná	Pfefferminze	<i>Mentha piperita</i>
mech	Moos	Bryophyta
mechový pol-tá	Moospolster	x
m kký-i	Weichtiere	Mollusca
m sí ek léka ský	Ringelblume	<i>Calendula officinalis</i>
metlice trsnatá	Rasen-Schmiele	<i>Deschampsia cespitosa</i>
metli ka k ivolaká	Draht-Schmiele	<i>Deschampsia flexuosa</i>
mezek	Maulesel	x
mikroskop	Mikroskop	x
mlátit obilí	Getreide dreschen	x
mléko	Milch	x

K		
Kalb	tele	x
Käse	sýr	x
Kastanie, Ross-	ka-tan, ko ský (jílovec ma al)	<i>Aesculus hippocastanum</i>
Kater	kocour	x
Katze	ko ka	<i>Felis</i>
Kätzchen	kot	x
Keiler	kanec	x
Kiefer	borovice	<i>Pinus</i>
Kipf(e)l	rohlík	x
Klaue	spárek, pazneht	x
Knaulgras	srha lalo natá	<i>Dactylis glomerata</i>
Köcherfliege	chrostík	Trichoptera
Kornelkirsche	d ín obecný	<i>Cornus mas</i>
Krebstiere	kory-i	Crustacea
Kröte	ropucha	<i>Bufo</i>
Kuh	kráva	x
Küken	ku e	x
Kümmel	kmín	<i>Carum carvi</i>
L		
Lab	sy idlo	x
Labmagen	slez	x
Lama	lama	<i>Lama glama</i>
Lamm	jehn	x
lanzettlich (Blattform)	-ídlovitý (tvar listu)	x
Lärche	mod ín	<i>Larix decidua</i>
Larve	larva	x
Laubbäume	listnaté stromy	x

mlok	Molch	x
mlýn	Mühle	x
mnohonofky	Tausendfüßer	Diplopoda
mod ín	Lärche	<i>Larix decidua</i>
mochna husí	Gänsefingerkraut	<i>Potentilla anserina</i>
mouka	Mehl	x
mramor	Marmor	x
mula	Maultier	x
mýdlo	Seife	x
my–	Maus	<i>Mus</i>
N		
netopýr	Fledermaus	Microchiroptera
netýkavka fláznatá	Drüsiges Springkraut	<i>Impatiens glandulifera</i>
O		
ocet	Essig	x
ohlávka	Halfter	x
Okrouhlý (tvar listu)	rundlich (Blattform)	x
ol–e lepkavá	Schwarz-Erle	<i>Alnus glutinosa</i>
orobinec –irokolistý	Breitblättriger Rohrkolben	<i>Typha latifolia</i>
o ech	Nuss	x
o e–ák královský	Walnuss	<i>Juglans regia</i>
osel	Esel	<i>Asinus</i>
oslice	Eselin	x
ostruffina	Brombeere	<i>Rubus fruticosus</i>
ostruffínk malínk	Himbeere	<i>Rubus idaeus</i>
ovce	Schaf	x
oves	Hafer	<i>Arvena sativa</i>
P		

Leine	vodítko	x
Libelle	váfka	Odonata
Linde	lípa	<i>Tilia</i>
Liter	litr	x
Lorbeerkirsche	bobkovi–e léka ská	<i>Prunus laurocerasus</i>
Löwenzahn	pampeli–ka	<i>Taraxacum officinale</i>
Lupe	lupa	x
M		
Marder	kuna	<i>Martes</i>
Marmor	mramor	x
Maronenröhrling	h ib hn dý	<i>Imleria badia</i>
Maulesel	mezek	x
Maultier	mula	x
Maulwurf	krtek	Talpidae
Maus	my–	<i>Mus</i>
Meerrettich	k en selský	<i>Armoracia rusticana</i>
Mehl	mouka	x
Mehlbeere	je áb muk	<i>Sorbus aria</i>
melken	dojit	x
Mikroskop	mikroskop	x
Milbe	rozto	<i>Acari</i>
Milch	mléko	x
Mohn	mák	x
Molch	mlok	x
Molke	syrovátka	x
Mönch	h up (kastrát)	x
Moos	mech	Bryophyta
Moospolster	mechový pol–tá	x

pampeli-ka	Löwenzahn	<i>Taraxacum officinale</i>
pampeli-ka	Pusteblume	<i>Taraxacum officinale</i>
paroh	Geweih	x
pavouk	Spinne	x
pe ení	Backen	x
p nkava	Buchfink	<i>Fringilla coelebs</i>
perli ka	Perlhuhn	<i>Numida</i>
pe enodílný (tvar listu)	gebuchtet (Blattform)	x
pe enovitý	Fiederblatt	x
pe í	Feder	x
pes	Hund	<i>Canis lupus familiaris</i>
pijavice	Egel	Hirudinea
písek	Sand	x
plod javoru (k ídlaté dvounofky)	Flügelsame des Ahorns (Nasenzwicker)	x
plody	Früchte	x
plo-t nci	Plattwürmer	Platyhelminthes
plo-t nka	Strudelwurm	Turbellaria
plst ní	filzen	x
po-vatka	Steinfliege	<i>Plecoptera</i>
prasetník ko enatý	Ferkelkraut	<i>Hypochaeris radicata</i>
prasetník ko enatý	Schwein	x
prasnice/bachyn	Sau	x
prosít p es síto	durch ein Sieb sieben	x
prysky ník	Hahnenfuß	<i>Ranunculus</i>
p edfaludky	Vormagen	Proventriculi
p esli ka	Schachtelhalm	<i>Equisetum</i>
p efvýkavci	Wiederkäuer	Ruminantia
psine ek obecný	Rotes Straußgras	<i>Agrostis capillaris</i>

Mühle	mlýn	x
N		
Nachtschnecke	slimák	<i>Limax</i>
Nadel, Nadeln	jehli í	x
Nadelbaum	jehli natý strom	x
Natriumhydroxid	hydroxid sodný	x
Netzmagen	epec	Reticulum
Nuss	o ech	x
O		
Ofen	trouba	x
P		
Paarhufer	sudokopytník	Artiodactyla
Pansen	bachor	Rumen
Pappel	topol	<i>Populus</i>
Perlhuhn	perli ka	<i>Numida</i>
Pfefferminze	máta peprná	<i>Mentha piperita</i>
Pferd	k	<i>Equus caballus</i>
Pferdehuf	ko ské kopyto	x
Pflanzenfett	rostlinný tuk	x
Pflanzenfresser	býlořravci	Herbivor
Pflaumenbaum	slivo -vestka	<i>Prunus domestica</i>
Phyllit	fylit	x
Plattwürmer	plo-t nci	Platyhelminthes
Preiselbeere	brusnice brusinka	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
pressen	lisovat	x
Probe	vzorek	x
Pusteblume	pampeli-ka	<i>Taraxacum officinale</i>
Pute	kr ta	<i>Meleagris gallopavo domestica</i>

p-enice	Weizen	<i>Triticum</i>
p-tros	Strauß	<i>Struthio</i>
pu-tík obecný	Waldkauz	<i>Strix alucuo</i>
R		
rákos obecný	Schilfrohr	<i>Phragmites australis</i>
rohlík	Kipf(e)l	x
rohy	Hörner	x
ropucha	Kröte	<i>Bufo</i>
rostlinný tuk	Pflanzenfett	x
rouno	Vlies	x
rozto	Milbe	<i>Acari</i>
ru ní lopata	Handschaufel	x
ru ní pra ka	Handwaschmaschine	x
r fle -ípková k ovi -tní	Heckenrose	<i>Rosa corymbifera</i>
ryba	Fisch	<i>Osteichthyes</i>
S		
íje	Brunst	x
S		
sádlo	Schmalz	x
savci	Säugetiere	Mammalia
sedlo	Sattel	x
sedmikráska chudobka	Gänseblümchen	<i>Bellis perennis</i>
sedmikvítek evropský	Europäischer Siebenstern	<i>Trientalis europaea</i>
sele	Ferkel	x
semeno	Samen	x
seno	Heu	x
sezam	Sesam	x

Q		
Quark	tvaroh	x
R		
Rasen-Schmiele	metlice trsnatá	<i>Deschampsia cespitosa</i>
Regenwurm	řífala	Lumbricidae
Reh	srna	<i>Capreolus capreolus</i>
Reifung	zrání	x
Reitgras	t tina	<i>Calamagrostis</i>
Riesen-Lebensbaum	túje obrovská, zerav obrovský	<i>Thuja plicata</i>
Rind	tur	<i>Bos siehe Kuh</i>
Rinde	k ra	x
Ringelblume	m sí ek léka ský	<i>Calendula officinalis</i>
Ringelwürmer	kroufkovci	Annelidae
Roggen	říto	x
Roter Hartriegel	svída krvavá	<i>Cornus sanguinea</i>
Rotes Straußgras	psine ek obecný	<i>Agrostis capillaris</i>
Rund	kulatý	x
Rundblättrige Glockenblume	zvonek okrouhlostý	<i>Campanula rotundifolia</i>
rundlich (Blattform)	Okrouhlý (tvar listu)	x
S		
Salbei	-alv j	<i>Salvia</i>
Salz	s l	x
Samen	semeno	x
Sand	písek	x
Sattel	sedlo	x
Sau	prasnice/bachyn	x
Sauerampfer	- ovík	<i>Rumex</i>

skopec	Hammel	x
sláma	Stroh	x
slepice	Huhn	<i>Gallus</i>
slez	Labmagen	x
slimák	Nacktschnecke	<i>Limax</i>
slivo –vestka	Pflaumenbaum	<i>Prunus domestica</i>
smrk	Fichte	<i>Picea abies</i>
sova	Eule	Strigiformes
spárek, pazneht	Klaue	x
sple– ule blátivá	Steinkriecher	<i>Nepa cinerea</i>
srd ítý (tvar listu)	herzförmig (Blattform)	x
srha lalo natá	Knautgras	<i>Dactylis glomerata</i>
srna	Reh	<i>Capreolus capreolus</i>
srst	Fell	x
stejnonožci	Assel	Isopoda
stonožka	Hundertfüßer	Chilopoda
stonožka –kvorová	Gemeiner Steinläufer	<i>Lithobius forficatus</i>
strom	Baum	x
stromy	Bäume	x
st emcha obecná	Traubenkirsche	<i>Prunus padus</i>
st ídavý	wechselständig	x
sudokopytník	Paarhufer	Artiodactyla
s l	Salz	x
svída krvavá	Roter Hartriegel	<i>Cornus sanguinea</i>
sýr	Käse	x
syrovátka	Molke	x
sy idlo	Lab	x
TM		

Sauerteig	kvásek	x
Säugetiere	savci	Mammalia
Seife	mýdlo	x
Sesam	sezam	x
Schaf	ovce	x
Schachtelhalm	p esli ka	<i>Equisetum</i>
Schilfrohr	rákos obecný	<i>Phragmites australis</i>
Schlehe	trnka	<i>Prunus spinosa</i>
Schluff	bahno	x
Schmalblättriges Weidenrösschen	vrbovka úzkolistá	<i>Epilobium angustifolium</i>
Schmalz	sádlo	x
Schnecke	–nek/hlemýřl	<i>Helix</i>
Schneeheide	v esovec ple ový	<i>Erica carnea</i>
Schwan	labu	<i>Cygnus</i>
Schwarz-Erle	ol–e lepkavá	<i>Alnus glutinosa</i>
Schwein	prasethník ko enatý	x
Sperlingskauz	kulí–ek nejmen–í	<i>Glaucidium passerinum</i>
Spindel	v eteno	x
Spinne	pavouk	x
Spinnrad	kolovrátek	x
Spitz	–pi atý	x
Spitzwegerich	jitrocel kopinatý	<i>Plantago lanceolata</i>
Stabwanze	jehlanka válcovitá	<i>Ranatra linearis</i>
Stamm	kmen	x
Steigbügel	t men	x
Steinfliege	po–vatka	<i>Plecoptera</i>
Steinkriecher	sple– ule blátivá	<i>Nepa cinerea</i>
Steinpilz	h íb smrkový	<i>Boletus edulis</i>

-alv j	Salbei	<i>Salvia</i>
-ídlovitý (tvar listu)	lanzettlich (Blattform)	x
-ípek	Hagebutte	x
-i-ka	Zapfen	Strobilus
-nek/hlemýřl	Schnecke	<i>Helix</i>
-pi atý	Spitz	x
- avel kyselý	Waldsauerklee	<i>Oxalis acetosella</i>
-t n	Welpa	x
-t tiny	Borsten	x
- ovík	Sauerampfer	<i>Rumex</i>
T		
tele	Kalb	x
teplom r	Thermometer	x
tis ervený	Eibe	<i>Taxus baccata</i>
topol	Pappel	<i>Populus</i>
tráva	Gras	x
trnka	Schlehe	<i>Prunus spinosa</i>
troj-t t flutavý	Wiesen-Goldhafer	<i>Trisetum flavescens</i>
trojúhelníkový (tvar listu)	dreieckig (Blattform)	x
trouba	Ofen	x
troudnatec kopynovitý	Zunderschwamm	<i>Fomes fomentarius</i>
t e-e pta í	Vogelkirsche	<i>Prunus avium</i>
t ezalka te kovaná	Echtes Johanniskraut	<i>Hypericum perforatum</i>
t men	Steigbügel	x
t tina	Reitgras	<i>Calamagrostis</i>
túje obrovská, zerav obrovský	Riesen-Lebensbaum	<i>Thuja plicata</i>
tur	Rind	<i>Bos siehe Kuh</i>

Stier	býk	x
Stinkender Storchschnabel	kakost smrdutý	<i>Geranium robertianum</i>
Storch	áp	x
Strauch	ke	x
Sträucher	ke e	x
Strauß	p-tros	<i>Struthio</i>
Stroh	sláma	x
Strudelwurm	plo-t nka	Turbellaria
Stute (nach dem Fohlen)	kobyła	x
Stute (vor dem Fohlen)	klisna	x
T		
Tausendfüßer	mnohonofky	Diplopoda
Thermometer	teplom r	x
Thymian	tymián	<i>Thymus vulgaris</i>
Tierfett	řivo i-ný tuk	x
Ton	jíl	x
Traubenkirsche	st emcha obecná	<i>Prunus padus</i>
Truthahn	krocán	<i>Meleagris gallopavo</i>
U		
Uhu	výr velký	<i>Bubo bubo</i>
Unpaarhufer	lichokopytník	Perissodactyla
V		
Versickerung	infiltrace	x
Vlies	rouno	x
Vogelbeere, Eberesche	je řb pta í	<i>Sorbus aucuparia</i>
Vogelkirsche	t e-e pta í	<i>Prunus avium</i>
Vollkornmehl	celozrnná mouka	x

tvaroh	Quark	x
tvary list	Blattformen	x
tymián	Thymian	<i>Thymus vulgaris</i>
V		
valach	Wallach	x
váfka	Libelle	Odonata
vej ítý (tvar listu)	eiförmig (Blattform)	x
vep	Eber	x
v tev	Ast	x
veverka	Eichhörnchen	<i>Sciuridae</i>
vlna	Wolle	x
voda	Wasser	x
vodítko	Leine	x
vodní fivo ichové	Wassertiere	x
volavka	Graureiher	<i>Ardea cinerea</i>
vrba	Weide	<i>Salix</i>
vrbovka úzkolistá	Schmalblättriges Weidenrösschen	<i>Epilobium angustifolium</i>
v es obecný	Besenheide	<i>Calluna vulgaris</i>
v esovec ple ový	Schneeheide	<i>Erica carnea</i>
v eteno	Spindel	x
v-efravci	Allesfresser	Omnivor
vydra	Fischotter	<i>Lutra lutra</i>
výr velký	Uhu	<i>Bubo bubo</i>
vzorek	Probe	x
Z		
zemina	Erde	x
zemina a horniny	Boden und Gestein	x

Vormagen	p edfaludky	Proventriculi
W		
Waldkauz	pu-tík obecný	<i>Strix alucio</i>
Waldsauerklee	– avel kyselý	<i>Oxalis acetosella</i>
Waldtiere	lesní zv	x
Wallach	valach	x
Walnuss	o e-ák královský	<i>Juglans regia</i>
Wasser	voda	x
Wasserläufer	brusla ka	Gerridae
Wassertiere	vodní fivo ichové	x
wechselständig	st ídavý	x
Weide	vrba	<i>Salix</i>
Weichtiere	m kký-i	Mollusca
Weißdorn	hloh	<i>Crataegus</i>
Weiß-Tanne	jedle b lokorá	<i>Abies alba</i>
Weizen	p-enice	<i>Triticum</i>
Welpe	-t n	x
Widder	beran	Aries
Wiederkäuer	p efvýkavci	Ruminantia
Wiesen Rispengras	lipnice lu ní	<i>Poa pratensis</i>
Wiesen-Goldhafer	troj-t t flutavý	<i>Trisetum flavescens</i>
Wiesenknopf	krvavec	<i>Sanguisorba</i>
Wiesenknöterich, Schlangenknoeterich	hadí ko en	<i>Bistorta officinalis</i>
Wiesenpflanzen und Wiesenblumen	lu ní rostliny a kv tiny	x
Wiesenstorchschnabel	kakost lu ní	<i>Geranium pratensis</i>
Wildschwein	kanec	<i>Sus scrofa</i>
Wolle	vlna	x

zpe ený (tvar listu)	gefiedert (Blattform)	<i>x</i>
zrání	Reifung	<i>x</i>
zubatý (tvar listu)	gezähnt (Blattform)	<i>x</i>
zvonek okrouhlostý	Rundblättrige Glockenblume	<i>Campanula rotundifolia</i>
fi		
flába	Frosch	Anura
flalud	Eichel	<i>x</i>
fito	Roggen	<i>x</i>
flivo i-ný tuk	Tierfett	<i>x</i>
flíflala	Regenwurm	Lumbricidae
flula	Granit	<i>x</i>

Z		
Zapfen	-i-ka	Strobilus
Zecke	klí-t	Ixodida
Zicklein	k zle	<i>x</i>
Ziege	koza	<i>x</i>
Ziegenbock	kozel	<i>x</i>
Zitrone	citron	<i>x</i>
Zunderschwamm	troudnatec kopynovitý	<i>Fomes fomentarius</i>